

Interjú Schweitzer József nyugalmazott országos fő rabbival

Melyek az identitás alkotóelemei, mit jelent a kettős kötődés, lehetséges-e a soára teológiai magyarázatot találni, melyek Európa zsidó-keresztény pillérei – a vallásban gyökerező tradíciók kötőerejéről, a sokszínű zsidó lét összetevőiről az országos fő rabbiságtól néhány éve visszavonult, ám a hazai közéletben, a zsidó-keresztény párbeszédben továbbra is jelentős szerepet játszó Schweitzer Józseffel beszélgettünk.

Egy ezredfordulón végzett felmérés szerint a hazai zsidóság jelentős részének kifejezetten gyenge a zsidó identitása. Mivel magyarázható, hogy sokan nem vállalják vagy nem merik vállalni a zsidóságot?

Sokakban, különösen az idősebbekben, él a holokauszt rossz emléke. Mégis, az öntudat több, mint a félelem. Am ha valóban az van, amit a felmérések mutatnak, akkor ezek az adatok a közállapotokról állítanak ki nem túl rózsás bizonyítványt. Egy valóságos demokráciában – amitől, fájdalom, de a jelek és a tények szerint még messze vagyunk – nem kellene elrejtteni identitásunkat. A katolikusnak nem kellene félnie azért, mert katolikus, a négernek, mert néger, az arabnak, mert arab.

Ki a zsidó ma Magyarországon?
Aki a zsidó vallás hitelveiben hisz, azokat tiszteletben tartja, az etikai elveit követi, vagy az, aki nem tagadja le, vállalja azt a családi örökséget, amibe beleszületett. Az eltagadásnak viszont több oka is lehetséges. Elképzelhető, hogy valaki azért nem vállalja magát zsidónak, mert nem vállal közösséget az adott hitközséggel, nem gyakorolja a vallását. Am az is elképzelhető, hogy sokan azért nem vállalják az identitásukat, mert úgy gondolják, hogy a személyiségük megítélését, a karrierjüket károsan befolyásolná, ha a környezetükben

tudnának a származásukról. De öntudatos embernek nincs mit szégyellnie. A zsidósággal szemben – elsősorban a soában – annyi bűn követte

tett el, hogy nekünk nincs mit szégyellni, nem tagadhatjuk le az identitásunkat.
A hazai zsidóemancipáció egyik legfőbb következménye az asszimiláció volt. Mekkora törést okozott ebben a holokauszt?
Az asszimiláció a magyarországi zsidóság a kezdetektől nagyon komolyan vette, ám a 20. században az erősödő antiszemitizmus ezt a tendenciát valamelyest megtörte, a zsidóságban igen nagy csalódást okoz

zott. Persze a kérdéskör ennél sokkal összetettebb. Mi, amikor asszimilációról beszélünk, pontosan tudjuk, hogy kikkel és milyen eszmékkel kívánunk és tudunk azonosulni. Asszimilálódunk Kossuthhoz, Deák Ferenchez, Bajcsy-Zsilinszkyhez, de miként egyetlen jó érzésű magyar állampolgár, úgy mi sem vállalunk közösséget a nyilas hordákkal.

Mit jelent az asszimiláció a 21. században?
Ma sem jelent mást. Benne élünk a magyar nyelvben, kultúrában, történelemben. A kötődésünk viszont kettős: ragaszkodunk a hitünkhöz, a közösségünk törekvéseihez. Ady és Babits mellett igen fontos számunkra Mózes, Ézsaiás próféta, Maimuni Mózes vagy Moses Mendelssohn. Miként a szívnek is két kamrája van, úgy a kötődés is lehet kettős.
(Folytatás a 2. oldalon)

Megalakult a Magyar Zsidó Kongresszus

Akár történelminek is nevezhető a Magyar Zsidó Kongresszusnak a Hitközség Dísztermében lezajlott alakuló ülése. Legutóbb éppen 140 évvel ezelőtt került sor hasonlóra, akkor szakadt a korábbi egység, különvált

kezettek is kapjanak felszólalási jogot.
Ezután több mint két óra telt el felvetésekkel – mivel tényleges alapszabály nem volt, csupán javaslatokkal, amelyek elfogadtatásáról még szó

Zoltai Gusztáv és Feldmájér Péter

az ortodoxia a neológiától. Most épp az ellenkezője a cél, a zsidó társadalom legkülönbözőbb csoportjainak lehetőséget és fórumot adni az őket érdeklő valamennyi kérdés demokratikus megvitatására.
Kidolgoztak és 68 zsidó szervezetnek elküldtek egy olyan ideiglenes működési szabályzatot, egy hét pontból álló javaslatot, amelynek alapján a kongresszus ülése megtarthatóvá vált.
Az eseményen az elnöki asztalnál Feldmájér Péter Mázsihisz-elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató foglaltak helyet.
Feldmájér üdvözölte a résztvevőket, köztük a rabbikar megjelent tagjait, majd emlékeztetett a hajdan volt kongresszuson történt eseményekre, ami mindentől függetlenül sokáig modern magyarországi zsidóságot és békés egymás mellett élést eredményezett. Ma – hangsúlyozta a Mázsihisz elnöke – nincsen szó egyfajta állami kívánság teljesítéséről vagy külső kényszerről: olyan döntéseket kell majd hozni, melyek jó alapot biztosítanak, és hatásuk hosszú évek múltán is látható, érezhető lesz. Tudjuk, hogy mit szeretnénk – mondta –, s az utókor feladata lesz majd elbírálni, mi valósult meg. „Még nem történt semmi érdemleges, de sokan már tudni vélik, hogy eleve rossz...”
Ezután elkezdődött az érdemi munka, megtörtént a regisztráltak felsorolása, a létszám ellenőrzése, majd a plénum döntött: a határidőn túl jelent-

sem esett akkor – s azok megválaszolásával.
A leggyakoribb megjegyzések, kérdések, javaslatok (nevek nélkül):
„A nyílt szavazás a régi pártkongresszusokra emlékeztethet.” „Mit jelent a kongresszus esetében a különféle zsidó szervezetek találkozása, megismerkedése, a nyilvánosság a közönségen belül?” „Döntéshozatalra lesz-e felhatalmazása? S ha igen, miben akar dönteni?” „Mindenkinek tudnia kell, mi is az a cél, ami ezt inspirálta.” „Meg kell határozni a felállítandó bizottságokat, s hogy a szavazás súlya miatt abban hány hitközségi tag szerepeljen.” „Minden eltérő vélemény, nézet kapjon hangot.” „El kell fogadnunk egy egyszerű ügyrendet.” „Megtalálni a közös nyelvet nem egyszerű dolog.” „A cél megfogalmazása lenne a fontos.” „Nem konzultatív, hanem kongresszusi megnyilvánulásra lenne szükség.” „Operatív csoport határozza meg majd a célt.” „Közös fellépés az antiszemitizmus ellen” (ezt egyébként többen javasolták). „Tudomásul kell venni, hogy ezt a kongresszust a Mázsihisz hívta össze.” „Melyek a kongresszus hosszú távú fő célkitűzései?” „Fontos a vidéki zsidóság kellő számú részvétele.” „A Mázsihisz vezető szerepének megkérdőjelezése okán jött létre ez a grémium.” „A tervezetet átolvastva, azt súlylatannak ítélem, minek akkor dönteni?” „Legyen a kongresszus mintegy tanácsadó szervezete a Mázsihisznek.” „A kongresszus találja meg azokat az ajánlásokat, melyekkel biztosítani lehet a nem vallásos zsidók képviseletét is.” „Hogy viszonyuljunk azokhoz, akik zsidóként politikailag más álláspontot képviselnek?”
Ennél a pontnál némi kis személyeskedés is elhangzott egy felszólalóról, s a kialakuló vitát többen – köztük Streit Sándor BZSH-elnök – igyekeztek helyes mederbe terelni.
Déli 1 óra. Feldmájér Péter módosított indítványt tesz a szavazás módja, maga a szabályzat, a jegyzőkönyvvezetés, annak hitelesítése, az alelnökök száma és személye, azok megválasztása kérdésében. Ajánlások és ötletek fogalmazódtak meg a bizottságok összetétele, neve tekintetében is.
Végül hosszas egyeztetés, hosszúságosok-válaszadások, titkos szavazás után az alábbi eredmények születtek: döntöttek a kongresszus szervezeti kérdéseiről, meghatározták a működés struktúráját, megválasztották a hat alelnököt (Streit Sándor, Horovitz Tamás, Kardi Judit, Gordon Gábor, Radó Ákos és Kirschner Péter személyében), akik közül négyen zsidó civil szervezetek tagjai. Ok alkotják az elnökkel és az üv. igazgatóval az MZSK elnökségét.
A kongresszus hat bizottság megalakítását határozta el, amelyek a következők: kulturális-oktatási, egészségügyi-szociális, nemzetközi kapcsolatok, kegyeleti, ifjúsági-sport, közéleti és antiszemitizmus elleni bizottság.
A következő ülése 2009. február 22-én lesz, amikor megválasztják a bizottságok tagjait.

Az Alkotmánybíróság elutasította az EMIH indítványát

Az Alkotmánybíróság mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására, valamint állami irányítás egyéb jogi eszköze alkotmányellenessége utólagos vizsgálata irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő határozatot:
1. Az Alkotmánybíróság a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségén kívüli zsidó egyházak tekintetében a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezésével, illetőleg az abból származó pénzbeli igény járadékká alakításával összefüggésben benyújtott, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványt elutasítja.
2. Az Alkotmánybíróság a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége között 1998. október 1-jén létrejött Megállapodás közzétételéről szóló 1058/1999. (V. 28.) Korm. határozat alkotmányellenessége megállapítására irányuló indítványt visszautasítja.
3. Az Alkotmánybíróság a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége között 2000. december 21-én aláírt

megállapodás közzétételéről szóló 1045/2001. (IV. 20.) Korm. határozat alkotmányellenessége megállapítására irányuló indítványt visszautasítja.

Feldmájér Péternek, a Mázsihisz elnökének véleménye:
Meglepő, hogy az EMIH a zsinagógák többségét tömörítő zsidó vallású szervezet ellen egy világi bírósághoz fordult, és meg sem kísérelte a vitás kérdések rendezését egy bét din előtt, ahogy azt a szokások előírják. Úgy tűnik, mondták, hogy vannak olyan csoportok, amelyek csak hirdetik a vallási törvényeket, és vannak olyan zsinagógák, amelyek igyekeznek betartani is azokat. Az EMIH folyamatos támadásokkal próbál anyagi haszonra szert tenni, ahelyett, hogy az együttműködés útját keresné. [...] A Mázsihisz azt szeretné, ha a nyilvános viták, az EMIH által generált „vallásháború” véget érne, és a támadók visszatérnének az együttműködés és a szeretet eszméjéhez. Erre megfelelő kereteket ad a Magyar Zsidó Kongresszus, ahova bármelyik zsidó szervezet csatlakozhat, de a lubavicsi mozgalom, mint zsinagógai szervezet, akár a Mázsihiszbe is kérhetné a felvételét.
(Forrás: Mázsihisz.org)

MEGHÍVÓ

a Budapesti Zsidó Hitközség közgyűlésére
2008. december 4. (csütörtök) délután 16.00 órára
a 1075 Budapest, Síp u. 12. II. emeleti Díszterembe

Nyitóima
Elnöki megnyitó
Napirendi pontok:
1. Beszámoló a BZSH pénzügyi rendszere továbbfejlesztésének eredményeiről. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Sessler György
2. Határozathozatal a BZSH 2009. évi költségvetési irányelveiről és arányszámairól. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató
3. Határozathozatal a BZSH tulajdonát képező ingatlanok elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: dr. Egri Oszkár
4. Egyéb ügyek.
Záróima

Hittestvéri üdvözléssel:
Streit Sándor Zoltai Gusztáv
elnök ügyvezető igazgató

MEGHÍVÓ

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége közgyűlésére
2008. december 7. (vasárnap) délelőtt 10.00 órára
a 1075 Budapest, Síp u. 12. II. emeleti Díszterembe

Nyitóima
Elnöki megnyitó
Napirendi pontok:
1. Beszámoló a Mázsihisz és taghitközségei pénzügyi rendszere továbbfejlesztésének eredményeiről. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Sessler György
2. Határozathozatal a Mázsihisz 2009. évi költségvetési irányelveiről és arányszámairól. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató
3. Határozathozatal a Pápan lévő ingatlanok használatba adásának engedélyezéséről. Előadó: Zoltai Gusztáv és dr. Egri Oszkár
4. Határozathozatal a Mázsihisz tulajdonát képező ingatlanok elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: Zoltai Gusztáv és dr. Egri Oszkár
5. Egyéb ügyek
Záróima
Megjelenésére feltétlenül számítunk.
A közgyűlés legfeljebb délután 2 óráig tart, amennyiben ezen időpontig nem sikerült a kitűzött napirendi pontokat megtárgyalni, úgy a következő közgyűlésen hozunk azokról határozatot.
Hittestvéri üdvözléssel:
Feldmájér Péter Zoltai Gusztáv
elnök ügyvezető igazgató

Interjú Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbiával

(Folytatás a 1. oldalról)

Mit szól ahhoz a kezdeményezéshez, amely pár éve nemzetiségként próbálta bejegyeztetni a zsidóságot?

Nem járhatott sikerrel, mert a nemzetiség egyik legfőbb kritériuma a nyelv. Márpedig a hébert a magyarországi zsidóság kilencvenkilenc százaléka nem beszéli. Ugyanakkor Izrael semmiféle politikai kötődésben nem áll a magyar, lengyel vagy amerikai zsidókkal, csak erkölcsi és érzelmi szálak fűznek minket a zsidó államhoz.

Hányan használják még a jiddis nyelvet?

Elenyésző számban. Lényegében már 1848-tól erőteljesen terjedt a magyarországi zsidóság körében a magyar nyelv használata. A jiddist főleg az ortodoxok használták az egymás közti és a családi érintkezésben. Am ez a réteg vagy elhalt már, vagy elhagyta az országot, mert a kommunizmus éveiben nagyon nehéz volt megtartani a vallás törvényeit.

Az említett felmérésekből kiderül, hogy a hazai zsidóság alig tizenöt százaléka játszott el az Izraelbe való költözésről, az alija gondolatával.

Ennek a népnek csaknem kétezer éven keresztül nem volt saját országa. Lényeges, hogy Izrael ma a Közel-Kelet egyik legdemokratikusabb modern országa. Megnyugtató, hogy Izrael van, létezik. Ami az aliját illeti: ez egy olyan választás, döntés, amit mindenki egyénileg, a személyes és családi körülményeit mérlegelve, érzelmi attitűdjei alapján hoz meg.

A fiatal fővárosi zsidó értelmiségiek gyakran szóvá teszik, hogy szükség lenne a zsidó identitás megújítására, mert azok az elemek, melyekre itthon a zsidó öntudatot lehetett alapozni, főleg frusztrációra és félelemre építenek.

Csinálják, senki nem áll az útjukba! Adok magának pár évkönyvet, amit a rabbiképző az igazgatásom ideje alatt adott ki. Nézz meg, mekkora terjedelmet foglal el benne a holokausztéma! De csodálkozok, hogy az érintett nemzedék nem tud a borzalmas emlékektől szabadulni? Miként Arany János írja: „a szép tavasz kiesett az évből, egy nemzedék holt ki az emberiségéből”. Generációk elvesztéséről beszélünk, ami most kezd majd pótlódni. Harmincöt évig voltam Pécsen rabbi. Amikor odakerültem, a zsinagóga földszintje még tele volt, négyszáz-ötszáz fős volt még akkortájt a hitközség. Aztán az elhalálozás miatt évről évre csökkent a háború alatt egyébként is megtizedelt közönség. Ugyanis a holokauszt előtt több mint négyezer volt ez a gyülekezet. Egyébként mi kétszeresen vagyunk vesztesek: a szocialista rezsim ideje alatt a zsidó nevelést is nagyjából ellehetetlenítették.

Történelmi egyházak miként készül az izraelita közösség a 21. századra?

Nagyobb megértésre és az identitás bátor vállalására van szükség. Nem kényszerből, hanem örömmel legyünk a közösség tagjai. Jó prédikációk, előadások, a fiatalok megfelelő bevonása. De én ebbe már nem akarok beleszólni, évekkel ezelőtt visszavonultam mind a főrabbitságtól, mind a rabbiképző rektori tisztségéből, nem akarok bekiabálni a pálya széléről.

Mivel magyarítható, hogy manapság a zsidóság kevésbé vallásos, mint a magyar népeség más felekezeti csoportjai?

A magyar népesség többségének nagy ünnepei munkaszüneti napokon vannak: vasárnap, húsvét, pünkösd, karácsony. Az izraelita ünnepeknek megvan a maguk sajátos naptára, nem igazodnak a magyar szünnapokhoz. Egy állásban lévő ember, ha akar, sem tud mindig elmenni a templomba. Legfeljebb az esti istentiszteleteket látogathatja ilyenkor. Azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy a holokauszt mély sebe nagyon lassan gyógyul, és ennek kihatása van a vallásosságra. A soát nagyon nehéz megmagyarázni: hogyan tűrhette, engedhette meg ezt a borzalmat Isten? Mivel az Isten minden népnek, embernek szabad akaratot adott, nem azt kell kérdezni, hogy hol volt az Isten, hanem azt, hogy hol volt az ember.

A holokausztra nincs teológiai magyarázat?

Nagyon nehéz teológiai magyarázatot adni. Esetleg a deus absconditusra, a rejtőző istenre hivatkozhatunk. A holokauszt egy rettenetes próbatétel volt, de mint hangsúlyoztam, minden egyháznak azt a kérdést kell feltennie, hogy hol voltak akkor az emberek. Mert a végrehajtott egy része is vallásosnak, hívőnek vallotta magát. Márpedig nem lehet egyszerre vallásosnak lenni, ugyanakkor ártatlanokat kínozni és gyilkolni. Persze ma már nekünk a keresztény felekezetekkel együtt elsősorban azt kell keresnünk, ami összeköt, és nem azt, ami elválaszt. Minden egyházban voltak olyan személyek, akik embereket mentettek. Sokan voltak, akik gondolkodás nélkül segítettek, még a mártíromságot is vállalták. Írártuk számtalan alkalommal kifejeztük a hálánkat, elismerésünket. Sajnos a hivatalos egyházak megkésve szólaltak meg. Serédi Jusztinián hercegprímás kiadott ugyan egy megfontolt pásztorlevelet, de a megfogalmazásakor a vidéki zsidóság nagy részét már deportálták.

Ön jelentős szerepet játszik a keresztény-zsidó párbeszédben.

A korom miatt az utóbbi időben már nem nagyon veszek részt ebben. Létezik a Keresztény-Zsidó Társaság, amely számos előadást szervezett, tartott. Ugyanakkor működik egy főpapokból álló Keresztény-Zsidó Tanács, amely bizonyos kérdéseket szokott megtárgyalni, de túl nagy lenyomata a társadalomban nincs.

Miért?

Nem tudom, talán nem volt elég mély az érdeklődés.

Miképpen hidalhatók át a keresztény és a zsidó vallás közötti teológiai ellentétek? Nem az abszurd istenyilkosság vádjára gondolok, hanem arra a logikai-teológiai ellentmondásra, amely látszólag fennáll: a keresztények szemközéből a zsidók lehetnek akár istentagadók, a zsidók szemében a keresztények pedig istenkáromlók.

Mi ilyet soha nem mondtunk, és nem állítható fel ilyen szembeállítás. Ha kezünkbe vesszük egy Károli-bibliát, akkor láthatjuk, hányszor utal vissza az Újszövetség az Ószövetségre. Ami a legfontosabb, ami mindkettőben közös: az erkölcsösség, a becsületes élet, a felebarát fogalmának tisztázása. Általában azt lehet mondani, hogy a zsidó és a keresztény vallás az ember magatartására vonatkozóan azonos elveket vall az etikusság élet kívánalmával. Bár a keresztények és a zsidók is monoteisták, az istenség fogalmának meghatározásában már vannak eltérések. Am egymás hitelvitelt nem bolygatjuk, egymás hitét tiszteletben tartjuk.

Mi a közös a keresztény és a zsidó etikában?

Mózes harmadik könyvének tizenkilencedik fejezetében találjuk az erkölcsi jó summázatát. Ez persze a legmagasabb, ember által el nem érhető fok, Istennél van: igazságszeretet, törvény, béke és így tovább. Am mint ideál, az ember által is megközelíthető. Ebbe a körbe tartozik a „szeresd felebarátodat, mint magadat”. Ez egy ideig félreértésre adott okot, mert a héber felebarátot proximusnak, azaz közelállónak fordították latinra. Aztán rájöttek, hogy közelebb áll a héber fogalomhoz az amicus, tehát a szeretet minden felebarátára, azaz minden emberre kiterjed. Mint látható, az egyik legfontosabb, legáltalánosabb morális alapelv közös. Talán ebben ragadhatók meg Európa zsidó-keresztény gyökerei is: ezek az erkölcsi elvek a tartópillérei.

Magyarországon hogyan jutottunk el az emancipációt szorgalmazó Eötvös Józseftől a szalon-, majd nyílt, hivatalossá tett antiszemitizmusig, Szálasi Ferencig?

Ha erről a témáról van szó, sokan arra hivatkoznak, hogy 1919 nagy törést okozott az emancipációban és az asszimilációban. Tény, hogy a rövid életű kommunista kormányzatban sok zsidó tevékenykedett. Ezért aztán sokan az egész zsidóságra téves következtetéseket vontak le. Am ha egy kommunista vezér esetleg evangélikus vagy katolikus volt, akkor senkinek nem jutott eszébe ezért az evangélikus vagy katolikus közösséget, egyházat vádolni, senki nem gondolta, hogy egyik-másik református tetteiért az összes reformátust hibáztatni kellene. Pedig a csepeli Weiss báró családja vagy a budai Goldberger családja ugyanúgy szenvedett a kommunizmus alatt, mint a nem zsidó nemesi vagy polgári réteg.

Nem arról volt szó, hogy a félfudális magyar társadalom nem tudott mit kezdeni a hirtelen rászakadt modernizáció kihívásaival, és ezért sok esetben bűnbakot keresett?

Szerintem épp hogy tudott mit kezdeni. A modernizációnak legnagyoszerűbb példája Budapest: házaival, kereskedelmével, társadalmával. Ez ebben a zsidóság meghatározó szerepet játszott.

Mivel magyarítható, hogy az antiszemitizmus túlélt a szocialista korszakot, amely hivatalosan nem tűrte az ilyen tartalmak megjelenését a sajtóban, közbeszédben?

Ez így nem teljesen igaz. Gondoljon csak az 1953-ban megrendezett szovjet orvosperre, amely lényegében egy várvadon alapult, súlyos antiszemitizmus állításokat tartalmazott. Zsidó vezetőket fogtak le, ha nem hal meg Sztálin, akkor ennek borzalmas következményei lehettek volna. Emlékszem, 1953-ban épp Budapest felé utazva a vonaton olvastam ezekről az eseményekről, mert a magyar újságok is írtak róluk. A zsidók arra kérték volna Sztálint, hogy mentse meg és telepítse őket Birobidzsanba, melyet egyfajta kontra-Palesztinának szántak. Ezek a tartalmak, ha sporadikusan is, de fennmaradtak.

Mit lehet tenni az antiszemitizmus ellen?

Nem nekünk, zsidóknak kell fellépniük ebben az ügyben. Ne én mondjam magamról, hogy becsületes ember vagyok. Hivatott egyházi és világi szervezeteknek kell fellépniük ellene. Hiteles, nem zsidó szervezeteknek kell példát mutatniuk, mert az antiszemitizmusnak sajnos nagyon mély gyökerei vannak.

Elégedett azzal, amit a magyarországi intézmények tesznek?

Kellő tapintattal és bölcsességgel lehetne többet is tenni ellene. Mert az antiszemitizmus méltatlan a demokráciához.

M. László Ferenc
(Magyar Narancs)

Körzeti kitekintő

Szeged

A szegedi fesztivál kiegészítő programjaként a hitközség dísztermében *Anasztázia Razvalajeva* orosz származású hárfaművész koncertjére került sor. Közreműködött *Tóth Bettina* zeneiskolai tanuló, a művész tanítványa. A családias hangulatú rendezvényen főleg az egyetem azonos szakának hallgatói és a szülők vettek részt.

Izrael állam szegedi tiszteletbeli konzulátusára látogatott *Joanna Stempinska*, Lengyelország rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, valamint *Karol Biernacki*, az országos lengyel kisebbségi önkormányzat elnökhelyettese. A beszélgetés során elsősorban a testvérvárosi kapcsolatokon keresztül már ismert lengyel művészek zsinagógái koncertjeiről, illetve a zsidó életet bemutató kiállításokról a jövő évi fesztiválprogramba illesztéséről egyeztek meg. A nagykövet asszony több magyar és angol nyelvű, Lengyelországról és a lengyel zsidó életéről szóló könyvvvel ajándékozta meg a hitközség könyvtárát.

Befejeződtek a IV. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál rendezvényei. Szombat este került sor a XIII. izraeli vacsoraestre a Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság, a Szegedi Zsidó Hitközség, az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért Kuratóriuma és Izrael Dél-magyarországi Konzuli Képviselete szervezésében. A rendezvényen a fővédnökök közül megjelent *Aliza Bin-Noun*, Izrael magyarországi nagykövete és *Botka László* országgyűlési képviselő (MSZP), polgármester. Levélben üdvözölte a résztvevőket *Kiss Péter* kancelláriaminiszter. Megtisztele a rendezvényt részvételével *Kozma József*, *Újhelyi István* (MSZP), *Sándor Klára* (SZDSZ), *Nógrádi Zoltán*, Mórahalom polgármestere (Fidesz), országgyűlési képviselő, *Kovács Kálmán*, a megyei önkormányzat alelnöke (KNDP), *Gulyás Kálmán* korábbi címzetes államtitkár, a Miniszterelnöki Hivatal képviselője, *Dékány Imre* akadémikus, az MTA SZAB elnöke, az egyetem rektorhelyettese, *Nemesi Pál*, a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara elnöke, *Battai András*, a Tiszteletbeli Konzulok Országos Egyesületének elnöke, *Kiss-Rigó László* megyés püspök, *Kozma Gábor*, a Hittudományi Főiskola rektora, *Kovács József*, a Papi Szeminárium igazgatója, *Markovics Zsolt* főrabbi, *Feldmájér Péter*, a Mazsihisz elnöke, *Zoltai Gusztáv* üv. igazgató, *Szécsi József*, a Keresztény-Zsidó Társaság elnöke, *Szety András*, a Délmagyarország főszerkesztője. A közönség között láthatott *Hunyadi Lászlót*, a debreceni hitközség alelnökét, *Erdélyi Miklóst*, a hódmezővásárhelyi hitközség elnökét, *Heisler Andrást*, *Radó Ákost* Budapestről, *Weisz Pétert*, a KNDP Barankovics Zsidó Műhelyének vezetőjét, önkormányzati képviselőket valamennyi frakcióból, akadémikusokat, egyetemi tanárokat, gazdasági cégek vezetőit, a Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság, a Rotary Klub, a Lions Klub, a Szegedi Zsidó Hitközség tagjait, több mint 350 résztvevőt. A hagyományos izraeli vacsoraestet az Akropolisz Táncszínház zsidó és klezmer produkciója nyitotta, ezt követte *Aliza Bin-Noun* nagykövet asszony köszöntője, *Lednitzky András* programismertetője és a fesztivál eseményeinek felelevenítése, majd a szegedi Golda Meir Szalonzenekar (*Juhász Máté*, *Molnár Orsolya*, *Markovics Zsolt* és vendégfellépőként *Nana Geila* izraeli orvostanhallgató), valamint a budapesti Nettó és a Hollanderek Zenekar adott előbb a programhoz illő, majd tánczenei műsort. A Novotel Szállóban megtartott rendezvény kiváló hangulatban zajlott, amelyhez közel 30 fő támogató tízezer forint feletti tőbbségi járult hozzá. Az eseményt összefoglalva, hadd idézzem *Kiss Péter* kancelláriaminiszter szavait: „Az eseményt rendkívül fontosnak tartom. Olyan körben ülnek együtt, ahol lehetséges okos, értelmes beszélgetést folytatni egy város gondjairól, jövőjéről, terveiről, de az ország dolgairól is. Én hiszek abban, hogy előbb-utóbb felülkerekedik az emberek többségében az a józanság, amely képes visszatartani a könnyen megtéveszthetőket és megakadályozni a szélsőséges, kirekesztő nézetek terjesztését. Önök itt, a déli országhatár mentén, közvetlenebbül élhettek meg, hogy milyen veszélyes a túzzel játszani. Szeged városa és zsidó közössége ezen rendezvényen is példát mutatott a párbeszéd terén.”

A fesztivál záróprogramjaként négy szegedi, Szeged környéki származású szerző

újjonnan megjelent kötetét mutattuk be a nagyrémű közönségnek. Bárdos Pál: *Keresztül-kasul az életem* (Novella Kiadó), Fenákel Judit: *A Kékezüst hölgy* (Novella Kiadó), Julesz János: *Michelangelo golyvája* (Medicina Kiadó), Váradi F. Péter: *Szökőév* (Móra Kiadó) c. alkotásából a Kelemen László Alapítványi Szakközépiskola színi hallgatói adtak elő, amit dedikálás követett. Az őszi fesztivál tizenegy koncertjével, négy könyvbemutatójával, három fotó- és festménykiállításával, egy irodalmi estjével, vacsoraestjével több mint tízezer szegedi lakos számára közvetítette a zsidó kultúra értékeit, erősítve a magyar–izraeli kapcsolatokat, barátságot, és haszna hozzájárult a 105 éves zsinagóga rekonstrukciójához. Az események megvalósulásában nagy szerepe volt Farkas András, Juhász J. Pál, Markovics Zsolt személyének.

Az önkormányzat többségi szavazással 5 éves megállapodás megkötését hagyta jóvá a Szegedi Zsidó Hitközséggel, a jövő évtől évenként 1 millió forint támogatást biztosítva a többi kiemelt fesztiválhoz hasonlóan rendezvényünkhöz. A hitközség köszöni az MSZP, az SZDSZ, az MDF frakciójának a támogatást, de a fideszes és a KNDP-s képviselői csoportoknak is a későbbi az irányú megkeresést, hogy ők is támogatnak volna minket, ha nem egységcsomagban történik a fesztiválsegítség elbírálása. A fesztivál rendezvénysorozatja és a szegedi politika hozzáállása igazolja, hogy a városért, a városban élők és értékeik érdekében a befogadók és a befogadottak egymásra is találhatnak.

Látogatást tett a hitközségben *Eric Blin* tiszteletbeli konzul kíséretében *René Roudaut* francia nagykövet és felesége. A vendégek megtekintették a zsinagógát és a közösségi létesítményeket, majd beszélgetést folytattak a vezetéssel EU-pályázatokról, a testvérváros zsidó közösségével való kapcsolatfelvételtől, kulturális programok, hangversenyek megrendezéséről.

Meglátogatta közösségünket a temesvári, majd az aradi hitközség vezetése. Egyezség született, hogy írásos megállapodást kötik kulturális programok cseréjéről. Az aláírásra chanukkai ünnepség alkalmával kerül sor, amikor annak műsorában az aradi hitközség gyermekkorusa is fellép.

L. A.

Hunyadi tér

A teljesen megtelt templomban adtak héber nevet *Itáj Polivoda* és *Dolinay Eszter* Júlia nevű kislányának. Az ünnepélyes alkalomra számos vendég érkezett Izraelből és Amerikából. A tórához *Vencel György* kántor által felhívott örömapa maga olvasta fel a szidrából a számára kijelölt szakaszt, majd *Domán István* főrabbi Miseberácz keretében a *Jáli* nevet adta az újszülöttnak, azután az ősi papi áldás szavaival kívánt hosszú életet és boldogságot az egész családnak. A gazdag kidult a szülők és a három nagyszülő adta. Az öröme sajnos ürmögött, mert a Polivoda nagypapa már nem érthette meg ezt a csodálatos napot.

Lech Löchá szombatján avatták vallásilag nagykorúvá *Forrai Tibort* (*Mose ben Jehudit*). *Vencel György*, a körzet kántora ünnepélyesen hívta fel az ifjút a tórához. A templomot teljesen megtöltő rokonok, barátok, ismerősök, a Wesselényi utcai iskola tanárai és az osztálytársak nagy örömmel hallgatták, amint az ünnepelt hagyományos dallammal olvasta fel a háftárát és annak brácháit. *Domán István* főrabbi a frigszekrény előtt beszélt a bár micvá ifjúhoz, megemlítve szorgalmát, vallásos lelkesedését, hogy elsajátítsa a tálit és a tfilin használatát, valamint megismerje az imákat és megtanulja a háftárát. Kiemelte édesanyja, nagyanyja iránti tiszteletét és segítőkészségét. Kérte, hogy ne tekintse befejezésnek ezt a szereplést, hanem járjon el a körzet talmud-tórájába, ismerkedjen meg vallásunk további tanításával és a zsidó történelemmel. Majd a tóra szavaival kérte rá és családja az Örökkévaló áldását. Az ima után a család bőséges kiduson látta vendégül a megjelenteket. Ennek keretében a bár micvá megköszönte édesanyjának és nagyanyjának a szerető gondoskodást, a főrabbinak pedig azt, hogy felkészítette erre a nevezetes alkalomra. Végül *Gervai László* elnök Mózes öt könyvét, a körzet ajándékát adta át az ünnepeltnek.

Jákob hazamegy: recept a félelem ellen

(Toldot hetiszakasz)

JÁKOB és háza népe – útban hazafelé – találkozik Ézsauval. Úgy tűnik, a két testvér megbékélt egymással. Az eltelt 20 év megtette a magát. Ézsau, a harcias vadász most megilletődötten szemléli testvére népes családját, feleségeit, gyerekeit. Békében válnak el egymástól. Jákob felátja az Ábrahám és Izszák által kijelölt utat, míg Ézsau megalapítja Szeirben az edomita királyságot, mely később a zsidók örök ellenségévé válik, akárcsak Róma.

Jákob félt ettől a találkozástól. S ha egy zsidó fél – imádkozik. Jákob imáját a Tóra is megörökítette: „Óh, Atyám, Ábrahámnak Istene és atyámnak, Izszáknak Istene... aki azt mondta nekem, térj vissza hazádba, rokonaid közé, és én jót teszlek veled. Méltatlan vagyok mindazon hűséges szeretetre, amit szolgálással tétél. Hízen (idefelé) csak egy vándorbottal keltem át a Jordánon, most pedig két táborra lettem. Ments meg engem bátyám, Ézsau kezétől, mert félek tőle” (1Mózes, 32,10-12).

Figyelemreméltó, amint Jákob szerénykedik. „Nem vagyok méltó (szó szerint: kicsi vagyok én ahhoz) a kegyre” – mondja. A hagyományos zsidó – különösen a chászid – elfogás szüntelen küzdelmet folytat olyan emberi gyengeségekkel, mint a büszkeség vagy a fennhéjázás. A zsidó ember legyen szerény, ne tartsa magát nagyra.

BÁL SÉM TOV, a chászidizmus megalapítója híveinek azt javasolta, hogy halála után azt a rebét (szellemi vezető) válasszák mesterüknek, aki arra a kérdésre, hogyan szabadulhatnánk meg a büszkeségtől, mint rossz tulajdonságtól, azt a választ adja, hogy maga sem tudja. Ha viszont kész receptet próbál adni arra, miként kell szerénynek lenni, az biztos jelle annak, hogy ő maga sem szabadult meg teljesen a büszkeség vétkétől, s lelkéből nem hunyt ki egészen a rártáság. A hívek követték a Mester útmutatását. Halála után egyik cádioktól a másikig zárandokoltak, mindegyiküknek feltették az ominózus kérdést, és mindegyiknek volt valamilyen csalhatatlan módszere, miként lehet a dölyföt leküzdeni. Hosszú ideig nem jártak sikerrel. Végül eljutottak a korizi reb Pinchászhoz, aki már akkor szent ember hírében állt. Ő volt az egyetlen, aki szívük szerint válaszolt. – Sajnos nekem is ugyanez a problémám – sóhajtott –, magam sem tudom, miként meneküljek meg a fennhéjázás vétkétől, hogy szívem mélyén se tartsam magam nagyra.

Így lett reb Pinchász a chászidok rebbéje.

Hős katonákra emlékeztek

A brit nagykövetség szervezésében megemlékezést tartottak a solyomai közös angol, ausztrál, dél-afrikai, francia, kanadai, lengyel és új-zélandi katonai temetőben.

A kürt takarodóját követően a jelenlévők kétperces néma csennel adóztak az elesettek emlékének, majd a nyugati szövetséges országok nagykövetei és képviselői koszorút a résztvevők pedig a vérontást szimbolizáló pipacsvirágot helyeztek el az emlékmű talapzatán.

A megemlékezést követően Greg Dorey brit nagykövet a rezidenciáján adott fogadáson átnyújtotta a zsidó származású Paul Ronsonnak az angol királynő által létesített „Veterán” kitüntetést, amiben a második világháború alatt a Commonwealth hadseregben hősiessé szolgáló katonák részesülnek. Mint ismeretes, a bergen-belseni koncentrációs tábor a brit hadsereg szabadított fel, és a felszabadítók élén Paul Ronson is ott volt.

Lazarovits Ernő

„ÉS JÁKOB követeket küldött testvérehez, Ézsauhoz. Mondjátok meg uramnak, Ézsauanak: Lábánnál laktam, ott tartózkodtam mostanáig. Szereztem ökröket, szamarakat és juhokat, szolgálkat és szolgálókat...” (1Mózes, 32,4-6).

„Lábánnál laktam, de a 613 parancsot betartottam.” Rási ezt a midrás alapján mondja. Hogy honnan veszi ezt a midrás? Onnan, hogy a laktam szó héber megfelelőjének – gárti – a számértéke 613. Itt nem merül fel az a kérdés, miként lehetséges, hogy Jákob – mint a midrás szerint mindhárom ősatya – már jóval azt megelőzően, hogy az Örökkévaló a Színáj hegyén a zsidó népnek adta volna a Tórát, betartotta annak parancsolatait. (Általában elfogadott az a magyarázat, hogy az ősapák olyan istenfélő életet éltek, mintha betartották volna az egész Tórát.) Fogas kérdés azonban, hogyan képes valaki – még ha olyan emberről is van szó, mint Jákob – olyan parancsolatokat betartani, melyek egyrészt csak Erec Jiszraélra érvényesek, másrészt csak nőkre, kohánitákra stb. vonatkoznak.

Az alábbi chászid történet ezt a problémát igyekszik megvilágítani. Egy alkalommal Bál Sém Tov egy nem zsidó ember házában tartózkodott, ahol a falon bálványképek függtek. Elhagyván a házat, igen vidámnak látszott. Csak később magyarázta meg ennek okát. Annak örült – mondta –, hogy sikerült egyetlen óra leforgása alatt – úgy mond – az egész Tórát betartani. Hogy hogyan? A bálványimádás – magyarázta – undorító dolog, tisztátalan valami, aminek a jelenlétében a Tórával még gondolatban sem szabad foglalkozni. Nos, egész otlétem idején meg tudtam óvni magamat attól, hogy a Tórára gondoljak. Ez pedig olybá vétetik, mintha az egész Tórát betartottam volna.

Reb Dávid, a dinovi cádik szerint Bál Sém Tov elbeszélésének tükrében érthetővé válik Jákob viselkedése. Ugyanis Lábán háza is tele volt mindenféle házi bálványokkal, és amikor Jákob huzamosabb ideig kénytelen volt ott tartózkodni, minden erejével arra koncentrált, hogy ne foglalkozék a Tórával. Ezt az erőfeszítést pedig úgy tekintették, mintha az egész Tórát betartotta volna.

Naftali Kraus

ZSOLTÁROK KÖNYVE

A 70. és a 71. zsoltár

A 70. zsoltár lényegében véve (kisebbszövegektől) a korábban már tárgyalt 40. zsoltár egy részének (14–18. vers) ismétlése. Ezért sokan úgy vélik, ez a hajdan volt jeruzsálemi Szentély szertartási gyakorlatának egyik kiemelkedő darabja lehetett.

A karmesternek Dávidtól, hogy emlékeztessen. Istenem, ments meg engem, Örökkévaló, segítségemre siess! Szegyenüljenek meg, piruljanak mind, akik életre törnek. Hátrájanak meg, valljanak kudarcot, akik vesztemet keresik. Szegyenüljenek meg, akik (most) hahotázva szólnak rólam. Am vígan örüljenek Veled mind, akik Téged keresnek, akik mindig állítják: nagy az Örökkévaló, akik segítségedet remélik. Én, aki szegény szűkölködő vagyok, az én Uram gondoskodik rólam. Segítőm és szabadítóm vagy, Istenem, ne késlekedj!

A zsoltár címében szereplő héber lehazkir (= „emlékeztetni”, „hogy emlékeztessen”), esetleg „emlékeztetőül”) már szerepelt korábban a 38. zsoltár címében is. Ott kifejtettük, hogy ez talán egy sajátos dalforma lehetett, esetleg tanító jellegű, vagy az emberi hibákra, bűnökre figyelmeztető, emlékeztető dal, bár ez utóbbi nem illik zsoltárunk szövegéhez. Ezért valószínűbb, hogy – mint azt egyesek gondolják – ez a dal a mindennap délutáni lisztáldozat és hálaadás alkalmával hangozhatott el a Szentély fennállása idején. A felirat után mintha kimaradt volna egy ige, mert itt szó szerint ez áll a szövegben: „Isten, menekvésemre”, a 40. zsoltárban viszont ezt olvassuk: „Örökkévaló, menekvésem legyen szándékom szerint”. Ha viszont ez valóban szinte refrénszerű, gyakran ismételt dal lehetett, így is mindenki értette annak jelentését.

A zsoltárköltő gúnyolójának elnévelését kéri Istentől, és azokról beszél, „akik (most) hahotázva szólnak” róla. Itt szó szerint ezt olvassuk: „akik ezt mondják (fölköttek): Heah, heah!” Ez utóbbi (mint azt már korábban kifejtettük) egy ősi héber indulatszó, és az örömjongás (jelen esetben a káröröm) kifejezésére szolgált. Mivel a magyar nyelvben ilyen indulatszó nincs, kissé másképp kellett lefordítanunk.

A 71. zsoltár szerzője feltehetőleg idős ember, aki rendületlenül bíz az Örökkévalóban. Reméli, hogy ezúttal is megsegíti őt a bajban, amiért majd hálát zenghet Neki. A költemény két részre oszlik:

1. A költő Isten segítségét kéri: 1–13. vers.

2. Hálaadás Istennek a biztos segítségében: 14–24. vers.

A fenti két szakasz zárómondatai (a 13. és a 24. vers) szerzőnk erős hitének kifejezését fogalmazzák meg. A zsoltárnak nincs címe, és több részlete más zsoltárok szövegében is megtalálható. S most itt az új fordítás:

Örökkévaló, Benced bízom, soha meg ne szégyenüljek. Igazságodban ments meg engem, szabadíts meg, fordítsd rám figyelmedet, és mielőbb segíts meg! Légy mindig biztos sziklaszírtem, védelmező váram, melyet segítségül nyújtottál, hiszen szírtem és erődöm vagy. Istenem, szabadíts meg a gonosz kezéből, az erőszakos bajkeverő markából! Te vagy a reményem, Örökkévaló Istenem, bizodalomom ifjúkorom óta. Támaszom vagy születésemtől fogva, anyám méhében is oltalmaztál, Téged illet mindig hódolatom. Példát mutattam sokaknak, mert Te voltál biztos menedémem. Szám megtelet hódolattal, dicsérettel egész nap. Idős korban se hagyj el, ha elillan az erőm, ne hagyj magamra! Hisz ellenségeim elmondják rólam, egymás közt tanácskozva így szólnak: Isten elhagyta őt, ragadjátok meg, üldözzétek, mert nincs, aki megmentse. Isten, el ne távolodj tőlem, Istenem, segítségemre siess! Azok szegyenüljenek meg, azok tűnjenek el, akik lelketet vádolják, borítsa gyalázat, szegyenpír őket, akik bajt hoztak rám! En viszont mindvégig remélek, tovább zengem dicsőségemet. Ajkam igazságot hirdet, segítőkészséget egész nap, hiszen nem is tudnám azt számba venni. Ha jó erőben érem meg az időskort, Örökkévaló Uram, egyedül a Te igazságot hirdetem. Istenem, ifjúságom óta tanítottál, s mindmáig csodáidról szólhatok. Istenem, ne hagyj el ősz vénségemben, míg hatalmat hirdet, tetteidet a jövő nemzedéknek! Istenem, igazságod végtelen nagy, tetteid hatalmasok, Istenem, ki (lehet) Hozzád hasonló? Sok bajt, veszedelmet mutattál fel nekem, mégis életben tartottál, s a föld mélyéből is újra fölemeltél. Megszorozod erőmet, és hozzám fordulsz, megvizsgálasz. En viszont hárfával hálálom meg igazadat, Istenem, lanttal zengek Neked, Izrael Szentje. Ajkam ujjong, ha Neked zenélek, lelkem, melyet megváltottál. Nyelvem is egész nap igazságot hirdet, míg rosszakaróm elpirulnak, megszegyenülnek.

A zsoltár első három mondata – kisebb-nagyobb eltérésekkel – megtalálható a már korábban tárgyalt 31. zsoltár elején is (2–4. vers). Az itt előforduló „melyet segítségül nyújtottál” kifejezés arra utal, hogy a szerző életében már megtapasztalta Isten gondviselő segítségét, és most is erre hivat-

kozva kéri újfent támogatását. Ugyancsak a múltbeli tapasztalatra és a költő idősebb korára utal a kérdés befejezése: „ifjúkorom óta”, akárcsak a zsoltár ezt követő sorai. A 6. versben az „anyám méhében is oltalmaztál” kifejezés szó szerint így hangzik: „anyám méhétől oltalmazom”, de az itt szereplő héber ige G-V-Z gyöke ebben az értelemben csak itt található a Szentírásban.

A zsoltár szépen megfogalmazott, költői 9. mondata („Idős korban se hagyj el, ha elillan az erőm, ne hagyj magamra!”) bekerült a zsidó ima-könyvbe: az ősi nagyünnepek könyörgései, a bűnvallomások (az úgynevezett viduj) sorában található meg.

A költő megaláztatása és Istentől történt látszólagos magára hagyatottsága ellenére töretlenül tovább bízik a Mindenhatóban: „En viszont mindvégig remélek, tovább zengem dicsőségemet.” Noha környezete védelemre véli őt, ő mégis egész nap Isten igazát hirdeti, mert úgysem lenne képes az Ő dicsőségét kellőképpen méltatni: „nem tudnám azt számba venni”. Különös, hogy szinte minden fordító az itt előforduló (a mai héberben is használt) kol hajom kifejezést „minden nap”, és nem a nyelvi szabályoknak megfelelő „egész nap” értelemben illeti át.

A 16. vers elején álló avó bigvurot kifejezést többféleképp lehet értelmezni, szó szerint ugyanis ennyit tesz: „bemegek (eljutok) az erőbe”. Ezt Singer Leó és mások is a Mindenható Isten dicsőítésére értik, ezért így fordítják: „Megkezdem hatalmas tetteivel”. (E felfogást bizonyos mértékig alátámasztja a költő alkotás gondolatrövidsége is.) Csakhogy a Zsoltárok könyvében a gvurot szó a jó erőben betöltött idős kort jelenti, mint például „Életévem száma hetven év, jó erőben nyolcvan esztendő” (90. fejezet 10. vers), s ez az értelmezés az itt következő tartalomba is jobban beleillik. Ezért mi így ültettük át: „ha jó erőben érem meg az időskort”.

A 19. vers elején szerzőnk Isten igazságát égig (szó szerint „a magasságig”) érőnek mondja, ezt mi „végtelen nagygnak” fordítottuk. S a mondat végén található (sokak által a zsidó imakönyvből jól ismert) héber mi kamókhá [= „ki (lehet) Hozzád hasonló?”] már ekkor, a zsoltár keletkezésének idejében is egyértelműen az eredeti forrásra, Mózes diadalénekének közkedvelt sorára (Mózes II. könyve, 15. fejezet 11. vers) utalt.

Raj Tamás

ZSIDÓSÁG RÉGI TOLLAL

Lapozgatás egykori zsidó újságokban

A Cheruth, a Magyar Cionista Szövetség Ifjúsági Szakosztályának lapja 1929. júniusi (5689. szívan havi) számát lapozgatva érdekes tanulmányt olvashatunk a héber nyelvről. A valamikor – Achad Haam idejében – égető kérdésen, hogy „héber vagy jiddis?”, ma már csak mosolygunk, jóllehet ez akkor a zsidó nemzeti megújulás sarkalatos ügye volt. De ve gyünk néhány statisztikai adatot az említett lapból: 1728 és 1920 között a zsidó világban megjelent héber nyelvű folyóiratok száma 474, ami – különösen ha figyelembe vesszük az információ lassú terjedését, akadályoztatott és nehezen követhető voltát – nem is jelentéktelen szám. Megtudhatjuk, hogy ebből 12 napilap, 111 hetenként, 135 havonként megjelenő folyóirat volt. A többi feltehetőleg alkalmi vagy időszakos, főképpen rabbi tollából megjelent tanulmány, kiáltvány vagy vitairat. Továbbhaladva a szakom világában azt is megtudhatjuk, hogy ezekből 85 Galícia-ban, 78 Palesztinában, 58 Észak-Amerikában és 14 Magyarországon jelent meg, és bár örülünk a helyüknek ezen a listán, mely cáfolni igyekszik a zsidóság fájának elszáradt ágáról szóló mendemondát, meg kell állapítanunk, hogy jelentős zsidó központok, feltehetően a fent említett okok miatt, hiányoznak a listáról, adatok, melyeket becsüléssel, valószínűségszámítással kell behelyettesíthetünk.

A modern időkre visszatérve: a göröcs alá vett lapunk megjelenésétől visszafelé számított három évtizedben, vagyis 1900 és 1928 között, most már Erec Jiszraélra koncentrálna, a következőképpen alakult a héber nyelvű sajtó: 1900-ban 31 folyóirat, 1914-ben 39, 1928-ban pedig már 72 jelent meg, vagyis 28 esztendő alatt a palesztinai zsidó telepese-

között a héber nyelvű újságok száma több mint megduplázódott. A Szentföldön élő zsidóság kicsi, de energikus világában vita vitát követett, melyek közül az egyik legemlékezetesebb volt a húszas évek második felében a jeruzsálemi héber egyetemen felállítandó jiddis katedra kérdése, ahol a jiddis nem mint előadási nyelv, hanem mint tudományos objektum lett volna jelen, másfél évtizeddel azután, hogy a palesztinai tanítók hozzáfogtak a 100%-os héber jisiv megteremtéséhez. Ma már tudjuk, hogy a két nyelv nem rivalizálva, hanem egymást támogatva él, hogy mindkét nyelv irodalma könyvtárakat tesz ki, és hogy Nobel-díjas írók vannak és ezzel nemzetközi elismerést vívtak ki. Folytatva időutazásunkat, a század első évtizedeiben a héber-jiddis vita nem egyszerűen kultúrkérdés volt a cionizmuson belül, de politikai, világszemléleti, mentálisbéli, pszichológiai is, mely szempontok mindegyikének jelentős szerepe volt az úsjhaza megteremtésében, és persze abban, hogy a zsidóság megmarad-e a könyv népe továbbra is, ahogyan Achad Haam képzelte, vagy nem. Ebben a kérdésben is vizsgáljuk meg a statisztikát. Egy korabeli felmérés szerint Rehovot kolónián, mely akkor még mindössze pár ezer emberből állott, havonta 300 könyvet vásároltak, és ez semmiképpen sem elenyésző. Ugyanebben az időben a Rutenberg-művek Jármuk mentő építkezésénél 500 munkás dolgozott barakkokban elhelyezve, akiknek a következő lapok jártak: 120-an fizettek elő napilapokra, 240-en hetilapokra és 60-an havi folyóiratokra.

Visszatérve „napjainkra”, vagyis a Cheruth 1929. júniusi számának jelen idejéhez, a lap közlése szerint már abban az évben 3 héber nyelvű folyóirat indult

Erec Jiszraélban: a Moznaim, az ereci írók lapja, a Busztanai, a kertészek lapja és a Noár ifjúsági folyóirat, valamint egy szépirodalmi és művészeti folyóirat Lengyelországban új rendszerű pontozással, melynek neve Szuhe volt.

Mindezek illusztrálására a lap, szintén aláíratlan cikkében, részletes beszámolót közöl a modern zsidó színház életéről Erec Jiszraélban és a gálat jelentősebb központjaiban. „A Habima műsora ma – írja – 6 drámából áll.” A Habima akkor még vándorszínházként működött, és így arra kényszerült, hogy Erec Jiszraél településeit járva juttassa el a kultúrát az országot építő megfáradt kétkezi munkásokhoz, földművesekhez. Persze nem volt egyedül ezzel, hiszen még ott volt a „vilnai csoport”, a Moszkvai Akadémikus Zsidó Színház, az amerikai Schwartz Móricz színháza, bár ez akkor már állandó helyet talált magának Tel-Avivban, de ott volt az Ohel is, a tel-avivi munkások sátor-színháza, mely az egész országot beutazta, aztán a kitűnő héber költő, a magyar nyelvterületről származó Avigdor Hameiri szatirikus színháza, a „Hakukum” (teáskanna), és az ezzel rokonítható „Mataté” (söprő).

Térjünk vissza a Habimára, a pár excellence zsidó színházra, mely éppen 1929-ben ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját, és melynek szerepe a modern héber nyelv művelésében elvitathatatlan. Sztanyiszlavszkij iskolájából nőtt ki vezetője és alapítója, Zemah irányítása alatt, és ma (1929-ben) a zsidóság nagy szakraális művészi színháza, és bár állandó othona csak jóval később épül majd meg Tel-Avivban, „Ki fejlethetné el erejét ama koldustáncnak, ama chassid orosz dallamoknak és modulatoknak, amaz extatikus áhítatnak és örületnek? (...) és habár egyesek, mindenekelőtt a zseniális tragika, Chana Rovina messze kitűnnek, ez az együttes mindenekelőtt egy kollektív együttes, amelyet Moszkva művészi légköre érlelt meg” – írta a Cheruth 1929 júniusában.

Magén István

Egyre több országban ismerik el az ORZSE-diplomákat

– A magyar felsőoktatásban jelentős visszaesés tapasztalható az elmúlt évekhez képest, mivel a felsőoktatási intézményekben lényegesen kevesebben jelentkeztek országos szinten. Ez több oknak, tendenciának is betudható, például a születések csökkenésének. A rabbiképzőbe is kevesebben jelentkeztek, mint tavaly. Ebben persze része volt annak is, hogy az európai uniós tagsággal járó bolognai folyamat miatt teljesen új rendszereket kellett bevezetni a felsőoktatásban, és megnyíltak a határok. Lényegesen könnyebben tanulhatnak külföldön az idegen nyelven beszélő fiatalok, mint korábban. Az egységes kreditrendszernek köszönhetően a külföldi tanulmányok is beszámíthatók Magyarországon, és így nem annyira egy helyhez kötött a tanulás, hanem sokkal nyitottabb. A tandíjfizetéssel

teknek meg kell tapasztalniuk a légkört, a szabályokat és a szak elvárásait.

– *Hány évig kell tanulni a rabbidiplomához? Hogyan néz ki most a rabbiképzés szerkezete?*

– A bolognai folyamat szabályait szem előtt tartva, rabbiképzésünket három nagy szakaszra osztottuk fel. Mindhárom képzés államilag elismert diplomát ad. Az első periódus 4 éves, és a végén rabbihelyettes elnevezésű egyetemi alapképzettséget (BA) lehet szerezni. További 3 évig tart a rabbi szak, amely egy mesterképzés, és amelynek végén a magyar neológia szabályainak és követelményeinek teljes mértékben megfelelő rabbidiplomát kap a hallgató. Mióta elindult doktoriskolánk, mindezt ki lehet egészíteni hároméves doktori stúdiumokkal, amelyek zárásaként a hallgató szigorlatot tesz Talmudból,

zést kapnak, idén három új diákunk van, és velük együtt 19 olyan hallgató jár hozzánk, aki kántor szakot vagy ahhoz közeli stúdiumokat folytat.

– *Vannak olyan hallgatóik, akik kántori és rabbi tanulmányokat is folytatnak?*

– Igen, de nem azért, mert kántorok akarnak lenni, hanem jobban el szeretnék mélyülni az előimádkozásban és az énektechnikában. Ezek a jelenleg is aktív fővárosi és vidéki rabbik vizsgájukon zongorakíséret mellett énekeltek. A zenei érdeklődés mellett az vezérlő őket, hogy zsinagógájukban egyszerre kell rabbiként és kántorként is szolgálniuk, mivel nincs saját kántoruk.

– *Mikor várható a következő rabbiavatás?*

– Két éven belül.

– *A zsidó egyetemen többek között rabbikat, kántorokat, tanárokat oktatnak, akiknek leendő munkájához hozzá fog tartozni a közszereplés. Hogyan készítik őket fel erre?*

– Minden hétfőn és csütörtökön, a reggeli istentiszteleten a rabbijelöltek d'var torát, írásmagyarázatot tarthatnak a zsinagógában. Kéthetente péntek esténként az istentisztelet során a zsinagóga szószékét is megkapja egy-egy rabbijelölt, majd az istentiszteletet követő kiduson mind ők, mind judaisztika szakos hallgatóink szereplési lehetőséghez jutnak. Szociális munkásaink különböző magyar közösségek felkérésére végeznek karitatív feladatokat, művelődéstörténeti szakosaink oktatnak és kulturális rendezvényeken tartanak előadást, de az ORZSE diákjai részt vesznek a felekezetek közti párbeszédben is, közös konferenciákat tartva más egyházi felsőoktatási intézményekkel. Minden hallgatónkra igaz, hogy tanulmányaik elkezdése után visszacsatlódnak közösségeikbe, hogy ott hasznosítsák megszerzett tudásukat. Elég csak megnézni az internetet, például az iwiwet, amelynek számos tagja feltüntetett iskolái között az ORZSE-t.

– *A nagyünnepekre sok megkeresést kaptak, hogy küldjenek kántorvagy rabbijelöltet?*

– Az érintett közösségekből nagyon kevés fiataalt küldenek hozzánk tanulni, ám ha eljönnek a nagyünnepek, szinte mindenki igényli hallgatóinkat. Eddig egy kivétellel minden megkeresésnek eleget tudtunk tenni, minden egyes rabbijelöltünk és kántorjelöltünk ott volt főként Budapesten, de a vidéki zsidó közösségekben is. Van olyan kile, ahol diákjaik között megosztottuk a nagyünnepi feladatokat. Külön tantárgyat alapítottunk, melynek keretében felkészítjük őket, „Nagyünnepi felkészítés” a címe. Mindenkit tudásának megfelelő feladattal bízunk meg, hogy szolgálja küldő közösségét és a magyarországi zsidóságot.

Szilágyi Iván Péter

ELINDULT A VONAT

– Beszélgetés ráv Weiszbergerrel –

Az ünnepek után felkerestük ráv Weiszberger ortodox főrabbit. Érdeklődtünk, a meghirdetett egész napos tóra-, illetve talmudtanulási lehetőség a Dob u. 35.-ben megvalósult-e? Elindult-e a „vonat”? Elindult – mosolyodott el a főrabbi. A tanév kezdetén, amely egybeesett elul hó elsejével, amikortól kezdve reggelente megszólal a sófár, figyelmeztetve: közelednek a fenséges napok, szent ünnepeink. A felkészülés tudatában kezdtük meg a Dob utcában a tanulási folyamatot.

Mint elmondotta, a kajlelbe szép számmal jöttek felnőttek, nőtlen és házasságban, valamint a Tajrász Emeszebe diákok, fiúk és lányok. A tanulás korán reggel, az imádkozás előtt egy órával kezdődött, majd folytatódott az ima után, kb. egy-másfél órát. A délutáni kurzus az estebe nyúlt. Mindenki annyit vett részt az oktatásban, amennyit ideje engedte. A felnőttek létszáma elérte a húszat. Természetesen előmenetelük szintje nem egyforma, a kevésbé gyakorlottak párban tanulhattak az előbbre jutottakkal, hogy követni tudják az anyagot. A rabbi úr naponta háromszor tartotta-tartja az előadását. Reggel az ima után Misnájészból tanulnak héberül és magyarul. Délután a Mincha ima előtt a napi talmudi részt veszik át, amely az egész világon ugyanaz. Tehát az utazó bárholnan érkezik, csatlakozhat a tanulócsoporthoz. Az egyik traktátust a nagyünnepekben fejezték be, és elkezdtek a következő traktátus tanulmányozását. Izraelből szereztek be könyveket kellő mennyiségben, hogy az oktatás könyvhiány miatt zavart ne szenvedjen. A délutáni és az esti ima között az éppen időszertű törvényekkel ismerkednek Jozsef Káro szabálygyűjteménye alapján.

Természetes, hogy beszélgetésünk idején a téma még a nagyünnepekhez csatlakozik. A tíz bűnbánó napon Maimonideszt idézték, azon részt, hogy a főpap a Szentélyben miként teljesítette a szolgálatot a legszentebb napon, jom kipurkor. Ezt azért tartják fontosnak, hogy a hallgató közelebb kerüljön az aktuális liturgia mondanivalójához, ezáltal a fohászkodása bensőségebb lesz.

Külön csoportot szerveztek bármelyik iskolából érkező diáknak. Jött is vagy tíz fiú és ugyanannyi lány. A felnőtt kajlel egyik nagy tudású, magyar ajkú tagja is foglalkozott a fiúkkal a zsinagógában, a lányoknak egy másik helyiségben a rebbeceen vezette az oktatást. A fiatalokat, hogy kedvük legyen az iskolai faramalmak magas követelménye mellett a vallási oktatást is vállalni, lelkesedéssel és örömmel, ösztöndíjjal és jutalommal látják el. Ahogy írva van, a kezdő lépéseket tegye meg az ifjú érdemért, később megérti, hogy az Örökkévaló akarata a törvények ismerete és követése. Az első eredmények e területen is biztatóak. Egyelőre kétszer egy héten jönnek a diákok, vasárnap és csütörtökön délután, később, ha kiderül, hogy más időpont esetleg kedvezőbb lehet nekik, a módosítás megoldható. A fontos, hogy mindenki megtalálja a számára megfelelő alkalmat a tanulásra. Hangsúlyozta a főrabbi, hogy bármely iskolából bármilyen szinten állnak a jelentkezők, várják a csatlakozásukat a továbbiakban is.

Csütörtökönként a Tóra hetiszakaszát ismertetik, mert mindenkinek látnia kell, hogy a három és félezer évvel ezelőtt az Örökkévaló által adott tan élő tanítás, időszertű ma és holnap is, csak közel kell hozni a hallgatóhoz, hogy az megértse a mához szóló üzenetet.

Öt fiú tanul az ortodoxiából szép előmenetellel a bécsi jesivában. Az ünnepek-re tekintettel szünetelt a tanítás. Hogy ki ne essenek a gyakorlatból, időközi jesivát alakítottak számukra, hogy az oktatásuk permanens legyen. Régen a magyarországi talmud-iskolák, amelyek elsősorban vidéki városokban, községekben működtek, világhírűek örvendtek. Messzi földről érkeztek diákok, mert boldog volt az a szülő, akinek gyerekei ezen iskolában tanulhattak.

Búcsúzóul mondta a rabbi: adja az Örökkévaló, hogy a pesti oktatás színvonalára elérje azt a szintet, hogy idejőjenek tanulni a fiatalok a világ minden tájáról. Azt üzeni minden tanulni vágyó fiatalnak és felnőttnek, hogy a vonat elindult, de azért nem megy olyan gyorsan, hogy ne vegyen fel állandóan újabb utasokat. A „masiniszták” szívesen látnak újabb és újabb jelentkezőket.

D. G.

Judaisztika-továbbképzés

Az ORZSE Módszertani Munkacsoportja államilag akkreditált (OKM-3/25/2006) továbbképzést hirdet az állami, az alapítványi és az egyházi felekezeti oktatásban dolgozók számára.

A 60 órás, sokszínű tervezett tanfolyam vázlatos képet ad a judaisztika fontosabb fejezeteiről, belső és külső helyszíneken. Az értékelés sikeres záródolgozat készítése és megvédése útján történik.

A továbbképzésen való részvételt oklevéllel igazoljuk.

A jelentkezési lap letölthető a www.rabbi.hu címről vagy igényelhető az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Módszertani Munkacsoportjánál.

A továbbképzés díja: 75 000 Ft.

A tanfolyamot megfelelő számú jelentkezés esetén 2009. februárban indítjuk.

A jelentkezés helye: Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, 1084 Budapest, Bérkocsis u. 2. I. 02. Tel.: 318-7049/105, 122 m. E-mail: oktatasio@or-zse.hu

kapcsolatos anomáliák is elbizonytalanították a hallgatókat. Más rektorokkal is konzultálva az a benyomásunk, hogy – néhány nagyon elismert és népszerű egyetemet leszámítva – lényegesen csökkent a felvételizők aránya. Ki kell azonban emelni, hogy egyre több hallgatókat, diplomáikat ismerik el külföldön: az Egyesült Királyságban és persze Izraelben – nyilatkozta lapunknak Schöner Alfréd főrabbi, az ORZSE rektora.

– *Az egyházi szakokra lebontva mekkora volt a jelentkezés? Melyik szakuk volt népszerűbb, melyikre jelentkeztek kevesebben?*

– Más egyházi felsőoktatási intézményekhez viszonyítva nálunk kevésbé csökkent az érdeklődés, amely persze nem ugyanolyan, mint a 90-es években vagy 2000 után. Érezhető egy határozott eltérés a számokban, és a felsőfokú diplomák értéke sem ugyanaz, mint 15-20 évvel korábban. Minden szakunkra körülbelül ugyanolyan arányban jelentkeztek, mint az elmúlt esztendőben, tehát általában kétszer annyian, mint amennyi jelentkezett felvettünk. Reményeink szerint mindegyik szakunkon sikerül kialakítani egy 10-12 főből álló csoportot. Természetesen ez alól kivétel a rabbi és a kántor szak, ahol soha sem volt ennyi hallgató, hanem lényegesen kevesebb. Rabbi és kántor szakunknak 4-4 elsőéves diákja van. A rabbi szakosok első éve egyfajta próbaévként tekinthető, ahol megtapasztalhatják, hogy mit jelent egy rabbi szakon tanulni (például a kóseriség és a szombatartás törvényeinek betartása), és mi is figyelemmel kísérik őket, hogy megfelelnek-e az elvárásoknak. Fél év után leülünk mind a rabbi-, mind a kántorjelöltekkel, és átbeszéljük tapasztalataikat, hogy erre gondoltak-e, és hogy tényleg ezt szeretnék-e tanulni. Emellett azt is megvizsgáljuk, hogy emberileg, erkölcsileg és elkötelezettség szempontjából alkalmasak-e rabbi- vagy kántorpályára. Ezekre a szakokra, órákra jární kell ahhoz, hogy ezt meg tudják, meg tudjuk ítélni. A rabbijelöl-

Szentírásból és két szabadon választott, de a vallástudományhoz kötődő tantárgyból. A sikeres doktori szigorlatot tevők két éven belül megírhatják doktori disszertációjukat és megszerezhetik a doktori címet. Tehát ha valaki tanulmányait doktori fokozatú, rabbinikus végzettséggel szeretné befejezni, ez körülbelül 10 esztendő vesz igénybe.

– *Idén hányan jelentkeztek a rabbi- és kántorjelölti szakra, és összesen hányabbijelöltjük van?*

– Négyen jelentkeztek a kezdő évfolyamba, öten vannak a második szakaszban, az MA egyetemi fokozat előtti utolsó szinten pedig további 4 hallgató tart. Összesen 13-an tanulnak az 1. és a 7. évfolyam között, és rajtuk kívül vannak olyan hallgatóink, akik doktoriskolánkban tanulnak tovább: 5 rabbidiplomával rendelkező hallgatója van a doktoriskolának. Körülbelül 70 helyre, körzetbe küldtünk értesítőt, hogy rabbi- és kántorképzést indítunk. Azzal a felhívással lehetett elkezdni a tanulmányokat, hogy a jelentkezőnek tanulmányai elvégzése után vissza kell térnie az őt delegáló körzetbe. Ezt a lehetőséget minden hazai és határon túli, magyar ajkú közösségnek felajánlottuk. Négy zsinagóga élt a lehetőséggel és küldött hallgatókat. Hirdetést is feladtunk vallásos lapokban és fórumokon, de inkább leveleinkre jöttek érdeklődések. Korábban hagyományosan ortodox családból vagy zsidó iskolákból kerültek ki a rabbijelöltek, és belőlük áll a mostani neológ rabbikar nagy része is. Ma már sajnos ez a háttér nem jellemző, és a zsidó iskolákból sem jelentkeznek rabbi szakra.

– *Hogyan képzik a leendő kántorokat?*

– Elvárjuk tőlük, hogy a liturgiátörténet szakot is elvégezzék, amely 4 évig tart. A kettőt korábban egymás után kellett, de az utóbbi esztendőben egymás mellett is el lehet végezni. Ez nagyon nagy szorgalmat és kitartást igényel, de a sikeres záróvizsgát tevők a végén kántordiplomát és liturgiátörténet-előadói diplomát is átvehetnek. Kántorjelöltjeink egyéni kép-

1956-ra emlékeztek a Síp utcában

Az 1956-os emléktáblánál Lazarovits Ernő üdvözölte a jelenlévőket, köztük April H. Foley, az Egyesült Államok magyarországi nagykövétét, Dorit Nachum Zats konzult, Izrael állam magyarországi nagykövétének megbízottját, Mécs Imre országgyűlési képviselőt, a Kiss Péter kancelláriaminiszter képviselőjében érkezett Gulyás Kálmánt, Farkas László nyugalmazott államtitkárt, az 56-os Szövetség országos elnökét, a Mazsihisz részéről megjelent Feldmayer Péter elnököt és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgatót.

Mécs Imre emlékező beszédében szólt az egykor életüket áldozó hősről, a börtönökben kivégezettekéről. Hosszan taglalta többek között a mártírhalált halt Angyal István példátlan emberi nagyságát. Ó annak ellenére, hogy megjárta Auschwitzot, hozzátartozói pusztultak el ott, szerette hazáját, nem volt benne gyűlölet. Mécs Imre felidézte a közös zárkában zajlott egyik beszélgetésüket, amikor Angyal István logikus okfejtésben adott magyarázatot az őket sújtó ítéletre, miszerint

„fejeket kell produkálni, s nem az a lényeg, nem az a fontos, ki melyik oldalon állt, s mi az igazság”.

A szónok beszélt Gáli Istvánról, akit 1957-ben másodfokon is halálra ítélték, s akit a nemzetközi összefogás mentett meg az akasztófától. Az emlékező mások mellett szólt még Steiner Lajosról, Rajki Mártonról, Radó Györgyről, Földes Gáborról, Bán Róbertől, Brenner Péterrel is.

Végül hangsúlyozta: 1956-ban volt összefogás, bizalom és széles körben megértés. Sokféle, sok helyről érkezett ember ugyanazt akarta.

Róna Tamás rabbi azt emelte ki, hogy az 56-os hősök a legnehezebb pillanatokban sem veszítették el a reményt. Sem az idő, sem más nem felejtet. A tábla köré elhelyezett kavicsok emlékeztetnek majd a hagyomány méltó továbbvitelére, arra a kívánságra, hogy legyen béke e hazában.

Az esemény záróaktusaként a megjelent vendégek ősi tradíció szerint emlékeztek.

Gáli

Külföldi kitekintő

■ A jeruzsálemi Jad Vasem Intézet a Közép-Európából származó zsidók szövetségével közös megemlékezést rendezett a Kristályéjszaka 70. évfordulóján. A náciok több száz személyt öltek meg, hétezer zsidó üzlet kirakatát törtek be és 1200 zsinagógát rongáltak meg azon az éjszakán. A tragikus nap a zsidók tömeges elpusztításának kezdetét jelentette. Európai pedagógusok részére a Jad Vasem szemináriumot rendezett Bécsben, „1938 a 21. század szemszögéből” címmel. Az évforduló alkalmából az Európai Zsidó Kongresszus (EZSK) a brüsszeli nagyszinagógában emlékülennésséget tartott, amelyen megjelent Meir Lau tel-avivi főrabbi, Arthur Schneider New York-i rabbi és Mose Kantor, az EZSK elnöke. A berlini Rykersträssen lévő templomban rendezett megemlékezésen Angela Merkel borzalomnak nevezte a történeteket. A német kancellár elítélte az antiszemizmust szító neonáci szervezeteket, valamint a szélsőséges Hamaszt, a Hezbollahot és az Izrael létét megkérdőjelező iráni vezetést.

■ Mose Kantor elnökkel az élén az Európai Zsidó Kongresszus (EZSK) delegációja Törökországba látogatott, ahol a helyi zsidó közösség vezetőinek kíséretében találkozott Recep Erdogan miniszterelnökkel, Abdullah Gul államfővel és más politikusokkal. Az EZSK elnöke hangsúlyozta, hogy Törökország az ENSZ Biztonsági Tanácsának nem állandó tagjaként fontos szerepet játszhat a közel-keleti térség stabilizációjában, különös tekintettel az iráni nukleáris fenyegetésre. Ankara a híd szerepét töltheti be az Izrael és Szíria közötti kapcsolatok rendezésében is. A tárgyalásokon szóba került, hogy Törökország ideális helyszíne lenne a felekezeti közötti szervezett párbeszédnek. Mose Kantor kijelentette, hogy Törökország a tolerancia és a modern iszlám modelljét jelenti. Babcan külügyminiszter szerint a két nép között számos hasonlóság van. A zsidók tapasztalatai „példát jelentenek az Európai Unióba készülő és identitását megőrizni akaró Törökország számára is”.

kovács

Obama és a kleinnénik

Valamikor a negyvenes évek elején – még Szálasi és Rákosi előtt, de már a zsidótörvények után – egy szép vasárnap délelőtt a szomszédasszonyunk, bizonyos Klein néni (a Samu felesége) berontott hozzánk, és kétségbeesett, drámai hangon kérdezte apámat: Mongya már, Krausz úr, ez jó a zsidóknak?

Apámnak nyugodjék békében, aki akkor már sebesülten visszatért a második világháború (másodmagával a musziszadzból, vagyis 1%), fogalma nem volt, miről van szó, de Klein néni nem nyugodott: „Most mondta be a rádió, hogy a japánok elfoglalták Szingapúr! Ez jó a zsidóknak vagy sem?”

Boldogult apámtól akkor hallottam először életemben (és azóta sem) azt a két szót, hogy nem tudom. Klein néni megsemmisülten el, és én (talán 10 éves voltam, vagy annyi sem) megismételtem a kérdést: Apa, tényleg, ez jó nekünk?

Apámnak két lehetősége volt: vagy lehülyéz, és ezzel pontot tesz a kényes kérdésre, vagy megmagyarázza. Az utóbbit választván, azt mondta: nézd fiacskám, rövid távon ez biztos nem jó, mert a japánok Hitler szövetségesei, aki nem szereti a zsidókat (ennyit tudtunk akkor erről mi, okos zsidók, Pesten), de hosszú távon csak a Jóisten tudja. Mondván ezt, felnézett a plafonra, ahol köztudomásúlag az Örökkévaló lakik...

Azóta nemegyszer eszembe jutott Klein néni és klasszikus kérdése. Utólagra a választás napján, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy Husszeint lett az Egyesült Államok elnöke. Egyrészt – morfondíroztam – ha az arabok üdvözlik a kenyai származású Obama megválasztását, akkor ez rossz nekünk. Ha viszont, mint kiderült, az amerikai zsidók több mint kétharmada rá szavazott, akkor talán mégse? Hátha Brooklynban és Floridában jobban tudják? Vagy ők csak megszokásból demokraták, mint az utóbbi száz évben? Nem tudom, és így én is felnézek a plafonra, mint az apám. Ezzel nem lévén elégedett, kimegyek az erkélyre, és felnézek a felhős égre.

Klein néni a mennyországból letekint rám, megcsóválja a fejét, és megismétli a kérdését. Nincs válasz, drága Klein néni, rövid távon nincs válasz. Talán hosszú távon...

Amit rövid távon tudunk, az az, hogy most több zsidó van a szenátusban és a képviselőházban, mint azelőtt. Azt már régóta tudjuk, hogy Obamánéknak van egy unokatestvére, aki rabbi egy fekete templomban (általában ortodox módra betért, vagyis valódi zsidó).

Azt nem tudtuk, eddig legalábbis, hogy David Axelrod, a stratégia, aki Obama győztes kampányát előkészítette, zsidó bevándorlók fia, szülei Kelet-Európából menekültek Amerikába

a pogromok előtt. „Az apám a pogromok előtt menekült ide, Amerikába, és eszembe nem jutna egy olyan jelölőt támogatni, aki nem jó Izraelnek.” (Tetszik hallani, Klein néni?)

Obama emberei között talán első helyen áll az izraeli származású Rám (Averbuch) Emanuel, aki Illinois-i képviseli a kongresszusban. Nagybátyját arab terroristák gyilkolták meg Jeruzsálemben 1939-ben, és Rám róla van elnevezve. Héberül beszél, kóser háztartást vezet. Apja Izraelben nőtt fel, a héber földalatti mozgalom tagja volt, majd jó nevű gyermekorvos lett. Rám maga Amerikában született, de az első öbölháború idején mint önkéntes segítette Izraelt. Ha valóban ő lesz a Fehér Ház főnöke – aki egyfajta összekötő az elnök és kormánya között –, akkor Klein néni nyugodt lehet.

Legalábbis rövid távon.

(Tudósítónktól)

Boldog születésnapot, Éva!

Ezekkel a szavakkal köszöntöttem azt az asszonyt, akivel nemcsak a születésnapja (a hetvenötödik) miatt szerettem volna beszélgetni, hanem köztudottan mély vallásossága, valamint a sportközeli hosszú évek számára természetes összeegyeztethetősége miatt is.

Éva nagyon kellemes ember. Nem fecsegő típus. Nem rutinos nyilatkozó. Mindezek ellenére sok mindent mondott, kérdezni sem nagyon kellett, csak összerakni, valamiféle sorrendbe tenni a hallottakat.

A szabolcsi Leveleken született, egy ortodox család hetedik, legkisebb gyermekeként. Kilenc-tíz fős sábbátok aktív résztvevője, már kislány korában feladatokkal ellátva. Az ötvenes évek vége felé Nyíregyházán érettségizett, majd nemsokára egy sátoraljaújhelyi férfi asszonyaként két gyerekekkel Taktaszadán éltek (persze kóser végzés nem volt, Pestről érkezett a segítség) az ortodox családok mindennapjait.

1966. „A délelőttökre nekem szükségem volt a háztartás ellátásához, a bevásárláshoz, a sábbát előkészítéséhez, ezért csak délutános állást vállalhattam.” Negyedszázadot (élete párja haláláig) töltött el az MTK-nál, ahol az atlétikai és a röplabda szakosztály szertárosa lehetett. Nagyon megbecsült tisztviselő volt az akkor (is?), bár a ma fiataljai nem is emlékezhetnek olyan nevekre, személyekre, akik sikerre vitték a sportágat, s akikről Éva máig tisztelettel tesz említést: Bánhalmi Ferenc elnök, Rácz Lili, Oslai Emil, Farkas Matyi, Zénó bácsi, Kovács „Bütyök” és sokan mások.

A sport közeléből váltott hivatást,

„EMBER-E A MEZŐ FÁJA?” Természetvédelem a Bibliában

Ember-e a mező fája? (Környezet- és természetvédelem a Bibliában) címmel hiányt pótló, tetszetős, kézbesimulós kis kötetet rukkolt ki a Makkabi Kiadó. Raj Tamás főrabbi a könyv bemutatására Bálint György személyében hozzáértő személyt találva kávéházi légkörrel, dedikált példányokkal fogadta a sajtó képviselőit és az érdeklődőket.

Bálint gazda hangsúlyozta a megjelenés időszerűségét, elmondva, hogy Löw Immanuel óta e témában nem készült autentikus mű. Szólt az ember és a természet kapcsolatáról, arról, hogy az ember elég korlátozottan tudta csak szolgálatába állítani, s szinte hatástalannak is bizonyult a nagy erővel szemben.

A néma, a virágzó, az élő, a beszélő világgal összefüggésben kiemelte a fa jelentőségét, s történelmi példákkal támasztotta alá mondani-valóját. A Biblia törvényszerűségeit megmagyarázza az, hogy minek milyen jelentősége van – tette hozzá, majd beszélt a természet és a társadalmi folyamatok között fellelhető párhuzamról.

Bálint György olyan fogalmakat taglalt, mint a szívárvány, a klímaváltozás, a háziállatok megkímélése, az aratási szabályok, a talaj termőképességének megtartása.

Kis könyvek is lehetnek nagy könyvek – summázta gondolatait a műről szólva, mely az olvasás során tanít, és hivatkozási alap is lehet.

Raj Tamás a Biblia Éve alkalmából napvilágot látott kötet szerzőjeként szavalt a megjelenés alapötletéről, a környezetvédelem fontosságáról, amelyet a hívő ember is magáénak vall, s ezáltal még közelebb kerül a Bibliához. Hit és teendő erősíti egymást – hangsúlyozta a főrabbi, majd a kiadó közelmúltban üzletekbe került újdonságait ajánlotta a megjelenés figyelmébe.

gáljuli

KOSZORÚZÁS

A Kristályéjszaka 70. évfordulójáról emlékezett meg a Német Szövetségi Köztársaság nagykövete munkatársaival a Wallenberg Emlékparkban, az Emánuel Emlékműnél.

Lazarovits Ernő, a Mazsihisz külügyi vezetője köszöntötte Dorothee Janetzke-Wenzel nagykövetet, valamint a megemlékezés résztvevőit, majd Kél málé ráchámimot mondott azokért a zsidókért, akik a Kristallnacht alatt, valamint a holokausztban, különböző koncentrációs táborokban veszítették életüket.

A nagykövet asszony elhelyezte az emlékezés és a kegyelet koszorúját, majd a résztvevők egyperces néma csennel adózták a mártírok emlékének.

Lazarovits Ernő ismertette a Wallenberg Emlékpark létesítményeinek történetét, majd ősi tradíció szerint egy kavicsot tett le az emlékmű talapzatára.

RIF-szappanokat temettek

Tizenegy férfi, egy nő és két sírásó. A Kozma utcai temetőben – nem messze a mártíremlékműtől – ennyien álltak körül az alig több mint fél méter mélyre ásott sírgödört. Ember nagyságú koporsó helyett egy harmincszor tizenöt centiméteres, fedetlen faláda került a sír mélyére. Benne fehér vászon: öt szappan – RIF-szappanok.

A RIF a német „Rein jüdisches Fett” rövidítése, amelynek jelentése „tisztá zsidó zsír”. Az SS annak idején minden bizonyítékot eltüntetett Auschwitzból, amely tanúsíthatta volna, hogy a horrosztikus történet igaz: a meggyilkolt zsidók testének minden porcikáját igyekeztek hasznosítani. Ma is tagadják, hogy a

szappanok emberi zsírt tartalmaznak, ennek ellenére Magyarországon és a világ számos zsidótemetőjében gyászszertartás keretében temetik el a lágerből előkerült szappanokat.

Az élet különös dolgokat produkál. A Hegedűs Gyula utcai zsinagógában néhány hete villanszerelők dolgoztak. A munkálatok idejére ki

kellett bontani a falat, emiatt vették le az auschwitzi deportáltak emlékére készült táblát is. Ma már senki nem emlékszik arra, hogy annak idején kik vájtak üreget a falba. A tábla mögött ugyanis egy edényt találtak, amely némi földet és öt számozott szappant rejtett. A rögzítőn egy cédula tudatta, hogy „auschwitzi föld”.

A körzet vezetősége úgy döntött, hogy az edény teljes tartalmát el kell temetni. A sírnál Deutsch László főrabbi mondott gyászbeszédet és imát. Bevezetőjében Szenes Sándor: Befejzetlen múlt című kötetének címeire utalt, hangsúlyozva, hogy vannak sebek, amelyek soha nem hegednek be.

Ma is ugyanazt a fájdalmat érezzük, amit családjaink, barátaink elvesztésekor. Hiába próbálják sokan még napjainkban is cáfolni a kínzásokat, a gyilkosságokat és a holokauszt tényét. Tudjuk, hogy testvéreinket kegyetlenül meggyötörték, majd lemészárolták. Kegyelettel és soha el nem múló fájdalommal gondolunk rájuk.

A történeteken nem lehet változtatni, a fasizmus rémtettei soha nem évülnek el – zárta búcsúbeszédét Deutsch László, majd a sírnál Klein Ervin főkántor gyászimát énekelt. A kis koporsóra elsőként Zoltai Gusztáv úv. igazgató szórt földet, majd a Hegedűs Gyula utcai körzet jelenlegi és korábbi főrabija, Deutsch László, illetve Löwy Tamás, valamint Klein Ervin, a körzet főkántora róttá le kegyeletét. A szertartás a Kádís imával zárult.

r.a.

Párbeszéd zsidók és katolikusok között

Budapesten tartotta találkozóját a Katolikus–Zsidó Kapcsolatok Nemzetközi Bizottsága (IJCIC). A magyarországi helyszín a szervezet azon törekvése utal, hogy Közép-és Kelet-Európában erősítsék a katolikus–zsidó kapcsolatokat.

A rendezvény két házigazdája a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége volt. A konferencián a vallás társadalomban betöltött szerepéről és a zsidó–katolikus kapcsolatok kelet-európai helyzetéről folytattak megbeszéléseket, melyeken a párbeszéd jegyében részt vett egy katolikus és egy zsidó fiatalokból álló csoport is.

A hivatalos megnyitón a Budai Várban beszédet mondott *Walter Kasper* bíboros, a Szentszék Zsidókkal való Kapcsolatokért Felelős Bizottságának elnöke, *David Rosen* rabbi, az IJCIC elnöke, valamint *Erdő Péter* bíboros és *Feldmájer Péter*, a Mazsihisz elnöke.

A bizottság első ülésén *Schweitzer József* nyugalmazott főrabbi és *Theodore McCarrick* bíboros, Washington örökös érseke egyaránt „Vallás a civil társadalomban” témában tartott előadást. *Schweitzer József* előadásának középpontjában a magyar zsidó közösség elmúlt ötven éve állt, bemutatva a vallásos közösségek fenntartásáért folytatott küzdelmet.

Második nap a kelet-európai zsidó–katolikus kapcsolatok jelenlegi helyzete került napirendre. A lengyelországi *Stanislaw Krajewski* a közép-kelet-európai zsidók és katolikusok szociológiai összefüggéseiről beszélt, majd *Shanda Balázs* professzor átfogó képet adott napjaink egyházi jogrendszeréről. *Schöner Alfréd* főrabbi, az ORZSE rektora a

Chanukka hónapjában, az egyre nagyobb sötétség közepette

FÉNY VÁR A DECEMBERI PÁPOLÁSON 17-én, szerdán, este hétkor a Bálint Házban

A téli nap-éj forduléhoz közeledve természetes, hogy fogy körülöttünk a fény, de nem természetes az, hogy sokan (és egyre többen) magunk is fakóvá, fénytelené válunk. Pedig szinte minden vallás középpontjában, és magában a Terepmében is, ott volt, ott van a fény. Hiszen a látáshoz, a tisztánlátáshoz fényre van szükségünk.

Vajon miért fogy bennünk és körülöttünk ez a lételem? Miért nő, miért terjed a belső sötétség, tudatlanság? Miért romlik a tisztánlátásunk képessége? Mi vagy ki tehet erről? És lehet-e tenni ellene? Vagy természetesen fogadjuk el ezt a helyzetet?

A kialakult helyzethez mit tettek hozzá a vallások? És mit tesznek elene? Hogyan segítik a változást? Hogyan segíthetnek nekünk is változni, változtatni?

Ezekre a kérdésekre is keressük a választ *Farkas Pál* buddhista tanítóval, *Frölich Róbert* főrabbiával, *Marossy Attila* evangélikus lelkészszel, *Sulok Zoltán* muszlim tanítóval, *Török Csaba* katolikus pappal és a házigazdával, *Pap Ágnes* újságíró-szociológussal, aki csak az egyik beszélgetőtárs.

Tartson velünk! Beszéljünk! Talán együtt megtalálhatjuk a magunkban is meggyújtható lángot.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház 2003 óta tartó programjában ezután is minden hónap harmadik szerdáján jelentkeznek a PÁPOLÁS. Az ezt követő alkalom: **2009. január 21. 19 óra.** Akkor is várjuk azokat, akik kíváncsiak köznap problémáink vallási megközelítésű válaszaira, akik szívesen hallgatják meg ezokról a papokat, a tanítókat és egymást, vagy beszélgetni, vitatkozni van kedvük velük.

magyarországi zsidóságról tartott előadást. Az est ünnepi megemlékezéssel zárult. Izrael állam megalapításának 60. évfordulója alkalmából a résztvevők közös megemlékezést tartottak a Mazsihisz Síp utcai Dísztermében. Az eseményen felszólalt *Aliza Bin-Noun*, Izrael nagykövete, *Walter Kasper* bíboros és *Mordechai Piron* rabbi, az IJCIC elnöke.

A nemzetközi bizottság záróközleményében kiemelte: „Minden társadalomnak tisztelnie és védelmeznie kell az emberi méltóságot és az emberi jogokat. Az ILC elismeri a képviselői demokrácia pozitív értékeit, ugyanakkor hangsúlyozza az állam felelősségét a közösségek védelmezésében a szélsőségekkel szemben, beleértve az érzéketlenséget a vallási és erkölcsi hangulmányok értékei iránt. [...] A vallás szabadságát az egyének és a közösségek számára is biztosítaniuk kell az egyházi és a polgári hatóságoknak. Katolikusoknak és zsidóknak erkölcsi kötelezettségük demonstrálni a vallásos felelősséget a társadalomért és a jövő generációját a vallásos értékekre oktatni. Ez különösen fontos a mai időkben, amikor idegengyűlölő, rasszista és antiszemita megnyilvánulások jelennek meg Közép-Kelet-Európa különböző részein. Az ILC

továbbra is elítéli a vallásilag motivált erőszakot, és különös figyelmet szentel a keresztények elleni kirohanásoknak Indiában és Irakban, valamint a Közép-Keleten megjelenő antiszemita megnyilvánulásoknak.”

A Katolikus–Zsidó Kapcsolatok Nemzetközi Bizottsága külön közleményében „mély sajnálatát fejezi ki bizonyos nem helyénvaló és megfontolatlan megnyilvánulások miatt, amelyek XII. Pius pápa második világháború alatti szerepével kapcsolatosak”. (Ismeretes, hogy XVI. Benedek pápa a második világháború időszakában működő XII. Pius boldoggá avatását tervezi.) November 1-jén a Katolikus–Zsidó Kapcsolatok Nemzetközi Bizottsága (IJCIC) arra kérte XVI. Benedek pápát, hogy minden levéltári anyagot tegyen elérhetővé független kutatók céljára, mielőtt a Szentszék bármilyen döntést hozna, amely a második világháború alatt lezajlott eseményekkel vagy személyekkel kapcsolatos.

Kasper bíboros megjegyezte, a zsidó közösség aggályait a legmagasabb szinten hozta a Szentszék tudomására.

Felekezetiünk részéről a sikeres rendezés *Egri Oszkár* érdeme.

r.

Emlékezés a Kristályéjszakára

Egy izraeli szervezet, a Miskanot Seanim a 70 évvel ezelőtti Kristályéjszaka eseményeire emlékezve felhívással fordult a világ hitközségeihez: Égjenek a gyertyák, gyűljön fel a fény valamennyi zsinagógában...

Mi is történt?

1938-ban egy Franciaországban szolgáló német követségi titkárt, *Ernst von Rathot* megölték. A merénylet egy lengyel zsidó, *Herschel Grynszpan* volt. Két nap múlva, november 9–10-én megtörténtként elrendelt, központi- és irányított országos erőszakhullám söpört végig Németországon és Ausztrián.

A nemzetiszocialisták zsinagógákat rongáltak meg és raboltak ki, romba döntöttek és felgyújtottak több ezer zsidó tulajdonú üzletet, házak és lakások százait fosztották ki, meglincselték közel száz zsidót, és mintegy harmincezer tehető azok száma, akiket ekkor hurcoltak különböző koncentrációs táborokba.

Az akció ürügy és kezdet volt az Endlősungra, a hatmillió áldozatot követelő népirtásra. A Kristályéjszaka gyalázata már előrevetítette a náci vérontást.

A név első fele, a kristály utal a bokáig érő üvegszilánkokra, melyek a hold s az utcai világítás fényét drágaköveként tükrözték vissza.

A Budapesten lezajlott zsidó–ka-

tolikus kapcsolati világkonferencia résztvevői közül mintegy hetven egyházi főméltóság is megjelent a Wesselényi utcai Wallenberg Parkban, az Ezüsthánál rendezett megemlékezésen. Az üdvözlő szavakat a méltóságos esemény programismertetője, *Egri Oszkár* mondta, aki felidézte a hajdan történeteket, majd mikrofonhoz szólította *Mandur Lászlót*, a Magyar Országgyűlés al-elnökét.

A magas rangú tisztségviselő felidézte a múltat, majd a zsidó áldozatok mellett kegyelettel emlékezett *Bernhard Lichtenbergre*, a berlini katedrális prépostjára is, aki a szörnyű eseményt követően nyilvánosan celebrált imákat a zsidókért, s akinek ezért Dachauban kellett elpusztulnia. Kiemelte: a kongresszuson résztvevők jelenléte itt, ezen a helyen máris fontos szereppel bír a hit cselekvő ereje, az emberi belátás, a kultúrákon átívelő összetartozás tükrében.

Aliza Bin-Noun, Izrael állam magyarországi nagykövete hangsúlyozta, minden gondolkodó embernek azon kell munkálkodnia, hogy az antiszemitizmus és a diszkrimináció teljesen megszűnjék. Ez a következő nemzedékeket tekintve úgy érhető el, ha az oktatásban is nagy figyelmet fordítanak erre, a történelem tantárgy keretén belül beszélnek a múltrol.

A nagykövet asszony emlékezett és emlékeztetett a szörnyű eseményre, és beszélt az utána következő népiirtásról.

Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom–budapesti érsek beszédében kiemelte, hogy ezen a napon a zsidóság, de az aggódó európai keresztények is egy évfordulóra emlékeznek. Elmondta: „Éberem kell figyelniünk arra, ha valahol igaztalan ostobaságból vagy sanda szándék bujtogatására gyűlölet és szenvedély lobban fel”, mert „rövid az út a szívben lobogó gyűlölettel a porig égett házakig és a mezőköz, amelyek megsemmisítő táborok és tömegsírok nyomát növi be a fű”. A szónok kijelentette: „Istenbe vetett bizalommal gondolunk minden idők áldozataira, és éber szívvel figyeljük az idők jeleit, hogy a régmúlt szörnyűségei ne ismétlődhessenek meg senki ellen a mi napjainkban.”

Domán István főrabbi elmondta, a kristályéjszakai emlékezésnek akkor van értelme, ha a múltból levonjuk a tanulságot, és rámutatunk a ma ismét fenyegető gyűlöletre, a neonácik gyilkos indulataira, mert a zsidó hagyomány tanítása szerint a jó cselekedet jó cselekedetet vonz, de a bűn és gyűlölet bűnt és gyűlöletet szít.

A főrabbi rámutatott arra is, hogy a felekezetek irányítóira, az egyházi vezetőkre jelentős feladatok hárulnak, hogy teljesítsék kötelességüket ezen a téren és felhívják híveik, követőik és a világ közvéleménye figyelmét a leselkedő veszélyre, amely pusztulással fenyegetheti a világot.

Az eseményen, melyen többek mellett megjelent *Juliusz Janusz*, a Vatikán magyarországi nagykövete, *Schweitzer József* nyugalmazott országos főrabbi, *Feldmájer Péter* és *Streit Sándor*, a Mazsihisz és a BZSH elnökei, *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató és *Verő Tamás* rabbi. A kántori funkciót *Kálmán Tamás* végezte.

A közös kádis elmondása után valamennyi résztvevő az emlékezés kis mécsesét tette az Ezüsthá talapzatához.

Azon az estén, mint a világ számos más országában is, felgyújtak a zsinagógák és a gyertyák fényei, istentisztelettel vagy anélkül, de mementóul a népiirtás kezdetét jelentő Kristályéjszakára. 1938. november kilencedike volt.

2008. november 9.: *Aznapi éjszaka törték be a debreceni hitközség ablakát – a szerk.*

GÁL

Középkori zsidótörvények

Kirekesztés és megszorítás pénzügyi köntösben

Út az Aranybulláig

A középkori magyar királyság belső szerkezetét tekintve alapvetően különbözött a liberalizmus korának nemzeti egységállamától. Az állampolgárság, a nemzetiségek vagy a kisebbségek mai fogalma és az egyenlő teherviselés elve éppen úgy ismeretlen volt, akár az egységes jogrendszeren alapuló központosított kormányzás és az államterület egészen mindenben azonos berendezésű, kisebb egységekre, megyékre való tagozása. A közigazgatási és igazságszolgáltatási keretek az egyes néprétegek szükségleteinek megfelelően egyénien alakultak, s e részeket nem bürokratikus kapcsolat, hanem a király mint „természetes úr” (naturalis dominus) iránti hűség fogta össze egészé, államhá.

Mint hogy ez az állam nem egyedül a társadalom belső mozgalmainak alkotása, hanem ugyanolyan, sőt kezdetben nagyobb mértékben a központi hatalom, a királyság irányító tevékenységének eredménye is volt, érthető, hogy a területi és közigazgatási formák sokféleségében tervszerűség és rendszer érvényesült. Differenciálta a helyzetet a XIII. század második felében megindult egyfajta bevándorlási hullám is, a tatárjárás okozta károk és az ország termelőerejének kihasználatlansága okán.

Részben a fenti okok vezettek a királyi hatalom első komolyabb megrendüléséhez,¹ hiszen az ország feje csak a földek negyedével rendelkezett, a többit pedig elajándékozták.² A földeken élők is a nagybirtokosok fennhatósága alá kerültek, és mivel nem akartak a nagybirtokosok magánhadsergeinek tagjaivá válni, ezért magukat a királyi szolgálóknak, azaz *serviens*eknek nevezik, ezzel is kifejezve, hogy ők csakis a királynak vannak alárendelve. A földek eladományozásával örösi a jövedelem kiesése. Ezt a korszak meghatározó uralkodója, II. András úgy próbálta meg pótolni, hogy a földeket igyekezett visszaszerezni, a régi pénz beváltására pedig kamatot számított föl, illetve kiárúsította a királyi monopóliumokat: a vámszedés és a sóértékesítés jogát zsidó és izmaelita (arabok) bér-
lőknek adta.

Az így befolyó jövedelmekből II. András 1217-ben teljesíteni kívánta

apja, III. Béla kérését, és szentföldi hadjáratra indult.

Az ehhez szükséges fedezetet a mintegy tízezer főnyi seregnek már csak uzorapénzből tudta előteremteni, miután királyi birtokokat kellett elzálogosítani. Ez a hadjárat semmiféle katonai eredménnyel nem zárult, András mégis felvette a „Jeruzsálemi Király” címet, amit utódai is használtak. A még előtte lezajló *galliciai* hadjáratok (1213) után, melyekben *Halics* és *Lodoméria* tartományokat elfoglalta, szintén felvette ezek királyi címét.³

Ebben a hanyatló társadalmi helyzetben az uralkodó elkéseredett küzdelembe kezdett. A regálék szedését folytatott zsidó és izmaelita kamarabérlők szerinte visszaéltek hatalmukkal, így az 1222. évi XXIV. törvénycikk kimondta, hogy izmaeliták és zsidók tisztséget ne viseljenek, és pénzváltó kamaraispánok, só-kamarások és vámosok „országunkbeli nemesek ne legyenek”.⁴

Ezt követően IV. Béla uralkodása alatt a zsidóság tovább növelte befolyását, melynek következtében a király 1251-ben a magyarországi zsidók részére kiváltságlevelet bocsátott ki.⁵ A dokumentum alapján „pénz, ingó vagy ingatlan vagyon dolgában vagy bűnperben, mely a zsidó személyét vagy egyéb ügyeit illeti, keresztény zsidó ellen egyedül ne bocsátassék tanúvallomásra, hanem csak kereszténnyel és zsidóval, kivéve, ha a tényállás annyira ismeretes és világos, hogy kétségbe nem

vonható, és semmiféle bizonyításra nem szorul. És azt akarjuk, hogy e méltányos rendszabály e kiváltságlevél minden pontjára nézve érvényesnek tekintessék”.⁶

(folyt. köv.)

Ifj. dr. Lomnici Zoltán

1 Ld. még: Béli Gábor: Magyar jogtörténet. A tradicionális jog; Dialog-Campus kiadó, Budapest-Pécs, 2002; 11–18.

2 Vö.: Komáromi László: A külföldi hatás kérdése a III. Béla kori központi írásbeliség tekintetében; in: Ünnepi kötet Máthé Gábor 65. születésnapja tiszteletére; Gondolat kiadó, Bp. 2006; 318.

3 Erre mondta II. András azt, hogy „a királyi adományozás mértéke a mértéktelenség”. Vö.: Magyar Jogtörténet; (Szerk.: Mezey Barna); Osiris kiadó; Bp. 1997; 27.

4 Vö.: Kubinyi András: Zsidók a királyi kincstárban a középkori Magyarországon; in: 1100 éves együttélés, a magyar és magyarországi zsidóság a haza és a fejlődés szolgálatában; Bp. 2001, Magyarországi Holokauszt Emlékalapítvány.

5 Ebben az évben született meg a magyar nemesség által kikényszerített első olyan levél kiadása, nevezetesen az *Aranybulláé*, amelyben pontosan rögzítve lettek a király és a nemesség jogai.

6 Ld.: Kiváltságlevél a zsidók számára; Judeis hec Iura Ordinavimus; 1251. december 5.

7 Itaque primo ut pro pecunia mobili aut pro re immobili aut in causa querimoniali que tangit personam aut res Judei nullus christianus contra iudeum nisi cum christiano et iudeo in testimonium admittatur nisi factum sit adeo notorium et manifestum ut in dubio nequeat revocari, et nulla egeat probatione et istud temperamentum in quolibet Capitulo huius privilegii volumus observare; Ld.: ELTE Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, Szöveggyűjtemény.

Illusztrált héber kéziratok, digitalizálva

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Keleti Gyűjteménye hosszas előkészületek után digitális változatban elkészítette a világhírű Kaufmann Könyvtár gyönyörű, illusztrált héber kódexek honlapját, amely így a kutatók és az érdeklődők számára interneten keresztül is elérhető lesz. A művészi honlap elkészítése *Sajó Tamás* művészettörténésznek és *Dévényi Kingának*, a Keleti Gyűjtemény vezetőjének köszönhető.

A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából az Akadémia székházának dísztermében tartott ünnepélyes bemutatón az MTA Könyvtár főigazgatójának köszöntő szavai után *Bogyay Katalin* államtitkár beszélt a magyar tudomány és az új internetes hozzáférés jelentőségéről, majd *Raj Tamás* főrabbi tartott áttekintő előadást „Kaufmann Dávid és gyűjteménye” címmel. A fiatalon elhunyt *Kaufmann Dávid*, a Rabbiképző Intézet alapító professzora fantasztikus hozzájárulással és szervezőkészséggel gyűjtötte össze a héber kéziratokat és illusztrált kódexeket, amelyek *Goldziher Ignác* közvetítésével kerültek végül a Tudományos Akadémia birtokába. A főrabbi részletesen szólt a híres Májuni-kódex, az illusztrált Haggáda, a két Machzor és a Misna kéziratok eredetéről és fontosságáról. A honlap elérhetősége: <http://kaufmann.mtak.hu/>

A digitalizált gyűjtemény részét képezik *Stein Aurél* világhírű orientalista fontos kéziratái is, amelyeket *Woytilla Gyula* professzor mutatott be.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Festmények vétele! Budapesti galéria a Dohány zsinagóga szomszédságában magas áron, azonnali készpénzfizetéssel vásárolja 19. és 20. századi neves magyar festők műveit. Antik 2000 Stúdió. Üzletcím: 1077 Budapest, Wesselényi utca 9. Tel.: 06-1-344-2728, 06-20-924-5370. www.antik2000studio.hu

Fejfájással és mozgásszervi panaszokkal küzdő beteget várom Szent István körúti rendelőmben csütörtökönként. Időpont-egyeztetés: 30/205-7375. Dr. Rosenberg Agnes.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ nagyméretű és kisebb festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, porcelánokat, régi álló-, fali- és díszórákat, **BRONZ-, FA- ÉS MÁRVÁNSZOBROKAT**, barokk bútorokat, **TABERNÁKULUMOT, SZEKRETERET, RENESZÁNSZ DOLGOZÓSZOBÁT** veselek. (Hibásakat is.) Teljes hagyatékért első veőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN**. Tel.: 214-4850, 06-20/323-4104.

Lőrincz Péter ingatlaniroda eladó és kiadó lakásokat, házakat, telkeket, irodákat, üzlethelyiségeket, ipari ingatlanokat és fejlesztési területeket keres kínál! 351-9578, 06-70-383-5004. Web: www.lorinczpeter.hu

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gáz-készülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Háziorvosi és eu. fogl. rendelés Zuglóban, XIV, Róna köz 6. Szerda-csütörtök 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel: 251-8525.

Fogorvosi rendelém címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. I. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohállal (Németország), aki zsidó fiúgyermek körülményeit vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

50-es, 60-as évekből bútorokat és berendezési tárgyakat, régi telefont és rádiót, retró tévét, 1945-1990 közötti festményeket (akár munkaszolgalmat is!) keresek a saját részemre! Lőrincz Péter, 06-70-383-5004.

Gyűjtő vásárol ezüsttárgyakat, cukor-dobozt, gyertyatartókat, tálcákat, gyümölcstálakat, evőeszközöket (hiányosat is), judaikatárgyakat stb. T.: 06-20-476-7144.

Könyvnyomatás, füzetkészítés, színes nyomtatás, plakátnyomatás. Messenger: 315-0264.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
ujelet01@freemail.hu

Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámán.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomtatás:

VEZSPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Kárpótlási jegyért a jövő években is a legtöbbet fizetem. Kérésre hához megyek, készpénzzel. Tel.: 06-30-323-1976.

Megbízható budapesti nő idős ember gondozását, házvezetését vállalja (külföldön is). Elérhetőségem: 06-30-855-9642.

Rákóczi út elején csendes, egyszobás, összkomfortos lakás igényes turistáknak vagy hosszú távra kiadó. Tel./fax: 351-1615.

A Chevra Kadisa sírásót keres a Kozma utcai temetőbe. Jelentkezés Kálmán Tamás igazgatónál: 413-5500/127.

Antik csillárok javítása, vétele, eladása. 321-2972. Bp., Hevesi S. tér 3.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sarok, a Garay térnél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Zongoraoktatást vállalok 6-38 éves korig kezdőknek és haladóknak lakáson, vagy megbeszélés szerint hához megyek. Oradój: 2400 Ft. Telefon: Alpár Éva, 06-30-261-9983.

Programajánlat

DECEMBER

Budai Mieve Klub

6-án (szombaton) 19.00 órakor: Vendégünk Léner Péter, a József Attila Színház igazgatója. Házigazda: Garai Péter.

13-án (szombat) 19 órakor: Egy-más között. Vendégünk: Nemes László író, Szilágyi Akos költő. Kertész Imre: Sorstalanság c. könyvéből Orosz Anna olvas fel. Moderátor: Polgár Ernő.

15-én (hétfőn) 19.30 órakor: Alma, vida y corazon. Szefárd zenei este a 120 éves Frankel zsinagógában, a 20 éves Mazsike szervezésében. Belépőjegy: 1400 Ft.

21-én (vasárnap) 15.30 órakor: Körzeti chanukka. Gyertyagyújtás, fánk. Közreműködik a Zmirim diák klezmerzenekar.

25-én (csütörtök) 17 órakor: Talmud-tórács családi chanukka.

Előzetes:

Január 3-án (szombat) 19 órától: Szabad egy táncra? Örökzöld dallamok, ismerkedés, tánc. A zongoránál: Szirmai Zoltán.

Állandó programjaink:

December 1-jén, 8-án, 15-én (hétfőnként) 16.00 órától karbantartó torna csonttritkulásos betegeknek. A körzet tagjai számára ingyenes fog-

Kóser konyhát ismerő, amerikai tapasztalattal, referenciával rendelkező, egyedülálló asszony munkát vállal, bentlakással. Tel.: 06-30-946-7112.

Chanukkára gyertyát, ajándékot vásároljon a Makkabi Kiadó üzleteiben: Judaika galéria (VII., Wesselényi u.13., 784-1047), Kabbala bolt (XIII., Hollán u. 25. 786-6196).

V., Nádor utcai üzlet kiadó. 06-20-386-3334.

Alijáznai akarok, ezért eladnám a Dohány-Kazinczy sarkán lévő üzlethelyiséget (230 m²). Bármilyen tevékenység-re alkalmas. 55 millió Ft. 06-30-970-5166.

HÁZASSÁG

18 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8-10-ig, este 20-22-ig. E-mail: gyorgyi1@vivamail.hu

Salom társközvetítő. Tel.: 316-0265.

Zsuzsanna Nemzetközi Társközvetítő, www.atars.hu, 06-20-988-6839, 06-1-266-5401.

Ráckevei özvegy férfi társnőjét keresi 65 éves korig. 06-20-531-2888.

lalkozásokat Halmosi Ágnes gyógytornász tartja.

December 3-án, 10-én, 17-én (szerdánként) 18.00 órától héber nyelvtanfolyam. Tanít: Simonyi Anna.

December 4-én, 11-én, 18-án (csütörtökönként) 18.00 órától Frankel Baráti Kör. Csevegés, társasjáték, kártya, sakk. Várjuk új tagok jelentkezését!

Vasárnaponként talmud-tóra oktatás 3-14 évesek részére 10.00-11.30-ig. Információ: 06-30-491-8140.

Hírek, események röviden

- 1%. A Magyar Hallássérült Zsidók Egyesülete részére az APEH 2008-ban 38 082 Ft-ot utalt át a magánszemélyek jövedelemadójának 1%-ából, mely összegből az egyesület a tagoknak chanukka-ünnepségre kis ajándékokat vásárolt. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani az adakozóknak. Szigeti Györgyné MHZSE-elnök.

- Holokauszt Emlékközpont. Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-33-33. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu.

MEGHÍVÓ

Mindenkit szeretettel várunk
Domán István főrabbi
előadás-sorozatának következő előadására
ZSIDÓK AZ ÓKORBAN
címmel

2008. december 9-én, kedden, 18 órakor

Cím: 1067 Budapest, Hunyadi tér 3. I. emelet (6. kapucsengő)
Hunyadi téri templomkörzet

A Mazsihisz Szerettkórház

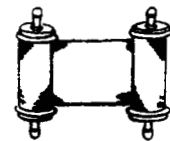
2008-ban is megrendezi jótékonyági vacsoráját!

Jótékonyági vacsoránkkal módot szeretnénk teremteni, hogy az ebben a formában befolyt támogatásokból tovább tudjuk fejleszteni az eddig elért magas színvonalat.

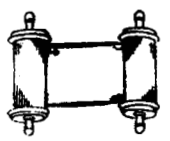
A vacsora színhelye: **HILTON BUDAPEST**
H-1014 Budapest, Hess András tér 1-3.

Időpontja: 2008. december 14., 19.00
Támogatói jegyek ára: 30 000 Ft

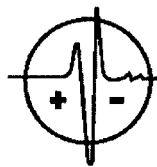
A támogatói jegyek áráról a „Mazsihisz Szerettkórházért Közhasznú Alapítvány” igazolást állít ki, mellyel adó-visszatérítés igényelhető. Az est hangulatát neves előadóművészek garantálják, a műsor szünetében a kóser zsidó konyhaművészet remekeiből kapnak ízelítőt adományozóink. Kérjük, amennyiben részt kívánunk venni a rendezvényen, illetve támogatni kívánják kórházunk működését, szíveskedjenek jelezni Szinai T. József gazdasági igazgatónak (06-30-9-344-390).

IMADÓK

Templomok	Péntek este Dec. 5.	Szombat reggel Dec. 6.	Péntek este Dec. 12.	Szombat reggel Dec. 13.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	15.45	9.30	15.45	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	16.00	9.00	16.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4. Rabbiképző-ORZSE	15.45	8.00	15.45	9.00
(Bércsics u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	15.45	8.00	15.45	8.00
Alma u. 2.	15.45	8.00	15.45	8.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	16.00	7.30	16.00	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.30	17.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.	15.45	9.00	15.45	9.00
Dessewffy u. 23.	15.45	9.00	15.45	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)	18.00	8.45	18.00	8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	15.35	8.00	15.35	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	15.35	8.00	15.35	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	
N A P T Á R				
December 5.	péntek	Kiszlév 8.	Gyertyagyújtás: 3.35	
December 6.	szombat	Kiszlév 9.	Szombat kimenetele: 4.45	
December 12.	péntek	Kiszlév 15.	Gyertyagyújtás: 3.36	
December 13.	szombat	Kiszlév 16.	Szombat kimenetele: 4.45	

Mediszintech

Egészségcentrum és gyógyászati segédeszköz szaküzlet
1132 Budapest, Visegrádi utca 15.

Szolgáltatásaink

- audiológiai szakrendelés
- ingyenes hallásvizsgálat
- fül mögötti és fülbe helyezhető diszkrét hallókészülékek
- elemek és tartozékok hallókészülékhez
- hallókészülék-szerviz
- szaktanácsadás és gondozás
- vénnyelk-beváltása
- otthoni ápolás kellékei
- gyógycipők, papucsok
- egyszer használatos termékek
- vérnyomásmérők és vércukorszint-mérők
- sebellátás, kötszerek
- gyógyteák és gyógyhatású készítmények
- inkontinenciaellátás
- mozgást segítő, rehabilitációs termékek

Az egészségcentrumban belgyógyászati, gasztroenterológiai, nőgyógyászati és pszichiátriai szakrendelés is működik.

Bejelentkezés és információ:

236-0755 és 236-0756

E-mail: mediszintech.kft@chello.hu

Nyitva tartás: Hétfőtől péntekig 10-18 óra között
Az a vásárló, aki a hirdetést felmutatja, öt százalékos engedményt kap árainkból.

Karen Jaffe látogatása és családsegítő programja

Európai körútjuk egyik fontos állomásaként a Jaffe család képviselőjében Karen Jaffe, Susan Halper, a Jaffe család ügyvédje és Abe Wasserberger a New York-i JOINT irodából kétnapos látogatásra érkezett a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány (www.mazs.hu) Jaffe Zsidó Családsegítő Programjához. A Jaffe család a MAZS Alapítvány szociális programjának egyik kiemelkedő adományozója. Mély nyomot hagyott Karenben két évvel ezelőtti magyarországi látogatása, és ekkor tett javaslatot a program létrehozására. Az elhatározást tett követte, így jött létre – a régióban elsőként – zsidó családsegítő program. Célunk egyfelől a rászoruló családok, különös tekintettel a gyermekek támogatása, másfelől pedig Karen bizik abban, hogy tevékenységünkkel rávilágítunk a fennálló problémákra, melyekre a községekből is válasz érkezik. Hangsúlyozta a közösségi felelősségvállalás fontosságát, hiszen ez az az erő, amely országhatárokon átlépve támogatja a rászorulókat, és ez az erő hozta őt is Magyarországra.

Az alapítvány dolgozói a Tüköry utcai központban ünnepélyes fogadással és emléktábla-avatással köszöntötték a nagylelkű adományozót. Beszédet mondott Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, Karen Jaffe, Barna Ildikó szociológus és Taly Shaul, a MAZS Alapítvány általános igazgatója. Az esemény fényét tovább növelték Kardos Péter főrabbi szavai és áldása. Délután a vendégek meglátogattak egy, a program által támogatott családot, hiszen a személyes találkozás volt látogatásuk fő célja. Az első nap a Bálint Házban zárult, ahol a vendégek betekintést nyertek a helyben szervezett szolgáltatásokba: anyacsoport, mentorprogram, játszótér.

A második napon a látogatás Kecskeméten folytatódott, ahol a közelmúltban nyílt meg az első vidéki központ. Róna Tamás rabbi köszöntője után felesége, Róna Ivett – aki a program szociális munkása – elmondta, első lépésként fontos, hogy felvegyük a Kecskeméti és környékén élő rászoruló családokkal a kapcsolatot, bevonjuk őket különféle segítő tevékenységeinkbe, valamint segítsük őket abban is, hogy aktívan részt vegyenek a vidéki zsidóság életében.

Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke személyesen fogadta vendégeinket, ahol támogatásáról és együttműködéséről biztosította a programot.

A zsidó közösség hálaival gondol a Jaffe családra, hiszen adományuk már két éve teszi lehetővé, hogy a program segítségével 503 gyermek és családja jobb, emberhez méltóbb életet éljen.

A Jaffe Zsidó Családsegítő Program munkatársai továbbra is szeretettel várják a rászoruló családok jelentkezését!

Cím: 1054 Budapest, Tüköry utca 3.

Telefonszám: 354-0710 vagy 354-0711.

Karen Jaffe

 Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány bemutatja
JAFFE ZSIDÓ CSALÁDSEGÍTŐ PROGRAM

CSALÁDGONDOZÁS ÉS EGYÉNI TANÁCSADÁS | JÓLÉTI-BUTIK TÁMOGATÁS GYEREK TÁBOROZÁSÁHOZ | MENTOR PROGRAM SZÜLŐI HATÉKONYSÁGNÖVELŐ TRÉNING | TANULÁSEGÍTŐ PROGRAM | PSZICHOLÓGIAI TANÁCSADÁS | ÖNKÉNTES PROGRAM JOGI TANÁCSADÁS | KORAI FEJLESZTÉS | KRÍZISSEGÉLY ÖNKÉNTESSEG | KORAI JÁTÉKOS FEJLESZTŐ KÖLCSÖNZŐ SZOLGÁLTATÁS

www.mazs.hu

Alapította a Joint 1991-ben - Kiemelten közhasznú szervezet 1998 óta

Chanukka

Töltse az ünnep első gyertyagyújtásának délutánját a Hunyadi téri templomkörzet és a Generációk Klubja (VI., Hunyadi tér 3., félemelet) december 21-én, 16 órakor kezdődő műsoros rendezvényén.

A programból:
a zsinagógában fellobban az első láng
Domán István ünnepméltatója
Vencel György kántor
Hangulatfelelősök:
a Scheiber Sándor iskola dráma tagozatosai, Nagy Ágnes betanításában
Dávid Viktória előadóművész
Garai Róbert színművész
Klezmer!!! A Zmirim együttes
Az elmaradhatatlan chanukkai fánk és más finomságok

Chanukka

Töltse az ünnep második gyertyagyújtásának délutánját a Zuglói templomkörzet és a Minján Klub (XIV., Thököly út 83., földszint) december 22-én, 17 órakor kezdődő műsoros rendezvényén.

A programból:
a zsinagógában fellobban a második láng
Kardos Péter ünnepméltatója
Kardos László kántor
Hangulatfelelősök:
Garai Róbert színművész
Klein Judit énekművész
Varga Ferenc József (Mikroszkóp Színpad)
Az elmaradhatatlan chanukkai fánk és más finomságok

Bis 120, Rappaport Zoltán!

A sabbati minjánok legbiztosabb tagja

Rappaport Zoltán, az újpest-rákospalotai hitközség díszelnöke 85 éves. Szikár, magas, egyenes tartású, bajszos ember. Arcán mindig kedves mosoly. Beszéde nyugodt, megfontolt. Mindenki ismeri Újpesten. Nem tud úgy végigmenni az utcán, hogy rá ne köszönjenek. Végtelenül segítőkész, mindenki nyugodt szívvel fordulhat hozzá gondjával, bajával, ő a problémákat mindig igyekszik megoldani. Kiáll az igazságért, s ezért tekintélye van, az emberek megbecsülik. A körzet életében aktívan részt vesz, nemcsak azért, mert a sabbati minjánok legbiztosabb tagja, de a tóraolvasásnál a gábe feladatát is ő látja el. A körzet részére érkező juttatások optimális elosztása az ő bölcsességét dicséri. Az újpesti helytörténeti kör aktív látogatója, szervezője. A Mazsihisz rendezvényeinek és a kerületi megemlékezések rendszeres résztvevője. Adjon neki a Jóteremtő egészségben gazdag, szép életet 120 évig.

FILM

Ámen

Hihetetlen, hogy ez a 2002-ben készült francia-német-román film milyen mélységekből és távolságokból képes megint előhozni a holokausztot. (Melyet melleleg sosem tudunk magunktól távol engedni!) A mozi úgy kezdődik, hogy egy férfi beront a római parlamentbe: „A nevem Stefan Lux. Zsidó vagyok, és Németországban üldözik a zsidókat” – mondja. Röplapokat dobál szét, de többre nincs ideje. Lelövik. Szavakkal követ el öngyilkos merényletet. Még belegendolni is döbbenetes: ha akkor meghallgatják, ha akkor fellép a világitás ellen a katolikus egyház, ha az amerikaiak, csupa ha, ha. Hány millió ember menekülhetett volna meg?

Persze ez csak pillanat a 122 perces filmből. Hiszen ezután kezdődik el a váznon és a valóságban is az, aminek nem szabadott volna soha elkezdődnie. Costa-Gavras rendező filmje több szálon fut, de két főszereplő kiemelkedik belőle. Az egyik egy német SS-főhadnagy, bizonyos Kurt Gerstein, aki a víz-tisztító rendszerek főmérnöke, a másik a pápa unokatestvére, Ricardo. Tulajdonképpen ők ketten és fegyverek nélkül vették fel a harcot a hitleri gépezet ellen. Kurt úgy, hogy megmutatják neki „bajtársai” a kulcslyukon keresztül, hogyan engednek be Cyklon B-t 400 meztelen és kopasz zsidóra. Nem tud a képtől szabadulni, és kialakul benne a „meg kell ezt állítani” bátorsága. Pláne, hogy neki is köze van hozzá, hiszen a szűrőberendezéseket, a szivattyúkat az ő tervei alapján gyártották. Persze azt nem tudta, hogy mire fogják felhasználni ezeket az önmagukban szelíd készülékeket.

És megy a vonat. És füstölög a vonat. Hóban, fagyban a vonatok mindig mennek. Egy ilyen vonatkozás alkalmával összefut a svéd nagykövettel, és azonnal elmondja neki, hogy mit látott. Sürgős segítséget kér. Közben a masiniszta rímekben közli: „Ha fény van az ablakban, bombát kapnak a nyakukba!”

Kurt a nagy zsidóirtás közepette kapcsolatot keres az egyház fejéhez. Mint suttogja fontos fülekre: információm volna a Vatikán számára. Most jöttem Auschwitzból – mondja. „Kegyelmes úr, amit láttam, éjjel-nappal kísért. Még holtan is felismerni egy családot. Összefogódkodva mentek a halálba.” Távozásra szólítják fel. Provokációnak érzi az egyház.

Ha lassan is, de szövetségesre talál. Felkeresi őt a nuncius titkára, Ricardo atya. „A Szentatyának bizonyíték kell.”

Bár a Szentatya kevésre tartja Hitlert, mégsem lehet bejutni hozzá akárkinek. Ricardónak sikerül, hiszen odatartozik, ő az unokaöccse. Valódi Vatikánképek következnek, 200 méter vörös szőnyeg és nagy totálók segítik a nézőt, hogy elhiggye, ez tényleg a pápa lakhelye. Látványban nincs hiány. Miközben a pápai kézcsóknál Ricardo felrúgja az etikettet és irgalmat kér a zsidóknak, a pápa válasza is megérkezik: „Imádkozom értük, és érted is, fiam!” Majd érkezik egy hír, miszerint a pápa karácsonyi beszédében felemeli majd a szavát a zsidók védelmében.

Mit tehet a mi első számú hősrünk? Kurt a Cyklonnal teli szállítmányokat sorra elásatja, okot keres és okot talál arra, hogy ne lehessen bevetni. Találkozik nagy titokban a svéd nagykövettel, akitől azt a választ kapja, hogy „mindent megtesznek”.

A pápa a karácsonyi beszédében ki sem ejtette azt a szót, hogy zsidó. Hogy koncentrációs tábor. Legfeljebb annyit, hogy a betlehemi csillag fénye egy háborús világra borul. Ricardo olyan válaszokat kap, hogy az egyház pillére a türelem. Meg hogy a megfelelő pillanatban felemeljük majd a szavunkat. Ifjú és szimpatikus hősrünk fuldoklik a tehetetlenségben, és javaslattal áll elő: „Ha minden keresztény egy időre zsidóvá válna, akkor nem tehetnének semmit!” – érvel. És ezzel a pápa jelenlétében felteszi magára a sárga csillagot. Kimegy az állomásra, és felszáll egy olyan vagonba, mely a zsidókat hivatott halálba szállítani. Sorsa megpecsétlődik.

Kurtra sem vár hosszú jövő. Lebukik, börtönbe kerül, és neki már a győztesek előtt kell megvédenie magát. A vád az, hogy nem tett meg mindent a gépezet leállításáért. Nincs kedve védenie magát. Bár a jelentései eljutnak az illetékesekhez, de addigra ő már felakasztja magát a cellájában. Kurt Gerstein 20 év elteltével rehabilitálta a vádhatóság. És ma már a történelem is. Így aztán egy német SS-hadnagy hőssé válhat emlékezetünkben.